

Hvad er lovens strengeste straf?

– En retlig analyse af forvaring i dansk ret

Titelblad:

Uddannelsessted:	Aalborg Universitet
Uddannelse:	Jura
Eksamen:	Kandidatspeciale
Studerende:	Turid við Rættará
Studienummer:	20154400
Vejleder:	Birgit Feldtmann
Fag:	Strafferet/Straffepoces
Dansk titel:	Hvad er lovens strengeste straf? – En retlig analyse af forvaring i dansk ret
Engelsk titel:	What's the laws most severe punishment? – An analysis in incarceration by special detention in Danish law
Afleveringsdato:	19. Maj 2020
Antal anslag:	116.996

Indholdsfortegnelse

Abstract	5
Kapitel 1 – Indledning	6
1.1. Indledning.....	6
1.2. Problemformulering.....	7
1.3. Metode.....	7
1.4. Afgrænsning.....	9
1.4.1. Straffelovens § 16.....	9
1.4.2. Straffelovens § 69.....	10
1.4.3. Straffelovens § 73.....	11
Kapitel 2 – Forvaringsbestemmelsens historie	13
2.1. Forvaring i straffeloven før 1973.....	14
2.2. Forvaring i straffeloven efter 1973.....	15
2.3. Forvaring i straffeloven efter 1997.....	18
2.4. Mentalundersøgelser.....	19
2.5. Retslægerådet.....	20
2.6. Afsoning af forvaringsdomme.....	22
2.7. Ophør og ændring af forvaringsdomme.....	22
Kapitel 3 – Forvaringsbestemmelsen i dag, betingelser og retspraksis	24
3.1. Straffelovens § 70, stk. 1.....	25
3.2. Straffelovens § 70, stk. 2.....	26
3.3. Forvaring anvendt på unge under 18.....	28
3.4. Analyse af retspraksis.....	30
3.5. Retsspraksis – Straffelovens § 70, stk. 1.....	32
3.6. Analyse af retspraksis – Straffelovens § 70, stk. 1.....	34
3.7. Retsspraksis – Straffelovens § 70, stk. 2.....	37
3.8. Analyse af retspraksis – Straffelovens § 70, stk. 2.....	40
3.9. Ses en udvikling i anvendelsen af forvaring efter 1997?.....	43
3.10. Er udstrækningen af forvaring ændret over årene?.....	45

Kapitel 4 – Tidsbestemt fængselsstraf og livstid.....	46
4. 1. Tidsbestemt fængselsstraf i dansk lovgivning.....	46
4. 2. Retspraksis – Tidsbestemt fængselsstraf.....	47
4. 3. Analyse af retspraksis – Tidsbestemt fængselsstraf.....	50
4. 4. Livstid i dansk straffelovgivning	53
4. 5. Retspraksis – Livstid.....	54
4. 6. Analyse af retspraksis – Livstid.....	56
Kapitel 5 – Konklusion.....	58
Litteraturliste.....	60
Skærmpoint af antal anslag.....	63

Abstract

The aim of this thesis is to analyze the use of special detention in Danish case law. In order to examine the development of Danish law regarding special detention, this thesis will go into detail of the previous and current legislation of the subject.

Legislative changes were made in 1973 with regard to special detention, whereas special detention also was used previously on repeated enrichment crime, special detention was now conditioned to offenders practicing bodily criminalities. The legislation was then changed again in 1997, and bodily criminalities were put in to one section of the paragraph, and a second section was added to the paragraph concerning sexual offenders.

This thesis will furthermore try to interpret the circumstances that weigh in when special detention is used in Danish law. This thesis will first examine the use of special detention based on violent crime and thereafter the thesis is going to be examining special detention based on sexual offenses.

The usage of imprisonment for a long period of years will also be examined in this thesis, as to examine and understand why the court decides that a limited amount of time is the correct sanction for criminals of serious crime such as murder. Furthermore, this thesis will shine a light on the use of life imprisonment in Danish case law, and the reason why life imprisonment at times is used as an alternative to special detention.

This thesis will also look into the usage of special detention concerning criminals under the age of 18. Cases where special detention was asserted as the sanction for criminals under the age of 18 will be examined as to find out if special detention is a possible punishment for criminals who are minors at the time when the crime was committed.

This thesis will furthermore examine the extent of special detention over the years and will also examine statistics regarding special detention rulings per year from the years 1990-2019.

Kapitel 1 – Indledning

1.1. Indledning

Ord som “*livstid*” og “*forvaring*” har rigtig mange af os hørt før. Vi ser dem typisk i overskrifter i medierne efter at alvorlige sager har udspillet sig i medierne, hvor Anklagemyndigheden kræver ”*lovens strengeste straf*”. Men hvad er det? Og hvordan vælger man en straf, der kan afspejle de forbrydelser gerningsmanden har begået? I kølvandet af ”ubådssagen”, hvor raket- og ubådsbyggeren Peter Madsen var tiltalt for drab, florerede det med overskrifter i medierne, hvor livstid og forvaring blev omtalt som de straffe, Peter Madsen kunne blive idømt. Men hvorfor er der i nogle tilfælde tvivl omkring hvilken straf en gerningsmand kan blive idømt? Og hvilke faktorer kan spille ind i denne vurdering? Disse spørgsmål er blot nogle af dem jeg har tænkt mig at undersøge og besvare i denne afhandling.

I dette kandidatspeciale vil jeg blandt andet undersøge anvendelsen af forvaring efter straffelovens § 70, og herunder undersøge hvornår en gerningsmand kan blive idømt forvaring, hvilke betingelser skal være opfyldt for at anvende forvaring, og hvilke faktorer der indgår i vurderingen når domstolene skal træffe denne afgørelse. Dette vil jeg undersøge ved at gennemgå retspraksis, hvor en gerningsmand er idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1, og herefter gennemgå retspraksis, hvor en gerningsmand er idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. Ved at gøre dette vil jeg klarlægge anvendelsesområdet for forvaringsbestemmelsens stk. 1 og stk. 2, og derved belyse hele bestemmelsens anvendelsesområde. Herudover vil jeg undersøge anvendelsen af forvaring på unge under 18 år. Dette vil jeg gøre ved at undersøge retspraksis vedrørende forvaring og unge under 18 år, og derved undersøge mulighederne for at anvende forvaring på unge under 18 år. Herudover vil jeg undersøge udstrækningen af forvaringsdommene over årene, og forsøge at klarlægge om der kan ses en udvikling i den gennemsnitlige afsoningsperiode.

Ydermere vil jeg undersøge om der er sket en ændring i anvendelsen af forvaring efter lovændringen i 1997, der skulle hjælpe med at ramme flere seksualforbrydere. Dette vil jeg gøre ved at undersøge statistik, der belyser hvor mange forvaringsdomme der idømmes om året.

Herudover vil jeg undersøge anvendelsen af tidsbestemt fængselsstraf og livstidsdomme, og herunder undersøge hvilke vurderinger og begrundelser domstolene har gjort i forbindelse med idømmelse af henholdsvis tidsbestemt fængselsstraf og livstidsdomme, og forsøge at klarlægge hvilke faktorer der er afgørende for hvilken straf. For at gøre dette vil jeg analysere domme, hvor gerningsmænd er idømt tidsbestemt fængselsstraf og livstid, og herefter analysere hvilke overvejelser og begrundelser domstolene har anvendt ved denne vurdering.

Denne kandidatafhandling vil forsøge at afklare anvendelsesområderne for forvaring, tidsbestemt fængselsstraf og livstid, baseret på analyse af retspraksis sammenholdt med forarbejder og litteratur.

1.2. Problemformulering

I dette speciale vil jeg undersøge hvornår der idømmes forvaring, og hvilke betingelser der er for at idømme en gerningsmand forvaring. Jeg vil også undersøge, hvornår forvaring i praksis bliver anvendt frem for en langvarig fængselsstraf eller livstid, og hvilke faktorer der indgår i denne vurdering. Herudover vil jeg også undersøge om der ses en stigning i anvendelsen af forvaring efter ændringen af bestemmelsens ordlyd i 1997, og om der kan ses en ændring i udstrækningen af forvaringsdomme over årene.

Problemformuleringen lyder derfor således:

”Hvilke retlige krav stilles til idømmelse af forvaring, hvornår anvendes forvaring frem for fængselsstraf, og ses en udvikling i anvendelsen af forvaring?”.

1.3. Metode

Denne afhandling har til formål at undersøge nugældende retstilstand vedrørende idømmelse af forvaring, tidsbestemte fængselsstraffe og livstid. Den retsdogmatiske metode, der består i at beskrive, systematisere og analysere gældende ret, vil derfor finde anvendelse i dette kandidatspeciale.¹ For at kunne beskrive gældende ret, vil jeg anvende relevante lovbestemmelser og retspraksis. Disse skal især findes i straffelovens kapitel 9 om *”Andre retsfølger af den strafbare handling”*, straffelovens forarbejder og relevant retspraksis, der skal belyse gældende retstilstand.

¹ Jens Ewald og Sten Schaumburg-Muller, Retsfilosofi, Retsvidenskab og Retskildelære, s. 207

Herudover anvendes retslitteratur i det omfang, der findes at være relevant for denne kandidatafhandling, da dette kan supplere forståelsen af retsområdet.

Retskildehierarkiet er opbygget sådan at loven er øverst, og til fortolkning af loven kan lovens forarbejder anvendes, også kaldet lovens motiver. Forarbejder anses for at være en retskilde, og har til formål at understøtte gennemførelsen af en given lov.² Hertil kommer retspraksis, som viser retstilstanden på et gældende retsområde. Retskilderne anses traditionelt for at være loven, retspraksis, sædvane og forholdets natur.³

Det er omdiskuteret, hvorvidt juridisk litteratur er en egentlig retskilde.⁴ Juridisk litteratur må anses for at være et fortolkningsbidrag til loven og retspraksis, sådan at disse stadig udgør den øverste del af retskildehierarkiet. Anvendelsen af juridisk litteratur i denne afhandling kan bidrage med andre synspunkter, og kan også understøtte de tanker jeg har gjort mig angående anvendelsen af de forskellige straffe.

Retsfilosofisk kan det forekomme nærliggende at overveje formålet med at straffe, da dette er aktuelt ved analysen af anvendelsen af forvaring og forebyggelsen af fremtidig ligeartet kriminalitet. Dog ligger dette så langt fra kernen af denne afhandling, at dette ikke skal indgå i dette kandidatspeciale.

Det har vist sig at være meget besværligt at finde statistik til denne afhandling. Det har ikke været muligt at finde pålidelige kilder omhandlende den gennemsnitlige afsoningslængde af livstidsdomme. I kapitel 3, afsnit 3.9. har det været muligt at finde tal vedrørende idømmelsen af forvaring gennem de seneste mange år. I afsnit 3.10. har det været muligt at finde statistik vedrørende udstrækningen af forvaringsdomme.

Da dette speciale er skrevet under særlige forhold grundet COVID-19, har det i nogle tilfælde besværliggjort processen at finde alt relevant materiale. Dette har særlig gjort sig gældende ved ældre, historisk materiale. Det har også besværliggjort processen at finde alt materiale i nyeste format, hvorfor noget af den juridiske litteratur ikke er i den seneste udgave, selvom dette altid er ønskeligt.

² Peter Blume, Juridisk Metodelære, s. 66

³ Carsten Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 192

⁴ Peter Blume, Juridisk Metodelære, s. 68

Herudover vil der i dette kandidatspeciale alene blive anvendt dansk retspraksis. Retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vil ikke blive anvendt i dette speciale, da specialet alene forholder sig til national ret, hvorfor andet er irrelevant.

1.4. Afgrænsning

1.4.1. Straffelovens § 16

En person, der på gerningstidspunktet var utilregnelig grundet sindssygdom eller lignende, kan ikke blive pålagt straf. Dette følger direkte af straffelovens § 16, der lyder således:

”Personer, der på gerningstiden var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, straffes ikke. Tilsvarende gælder personer, der var mentalt retarderede i højere grad. Befandt gerningsmanden sig som følge af indtagelse af alkohol eller andre rusmidler forbigående i en tilstand af sindssygdom eller i en tilstand, der må ligestilles hermed, kan straf dog pålægges, når særlige omstændigheder taler derfor.

Stk. 2. Personer, der på gerningstiden var mentalt retarderede i lettere grad, straffes ikke, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf. Tilsvarende gælder personer, der befandt sig i en tilstand, som ganske må ligestilles med mental retardering.”⁵

Ved tilregnelighed forstås at gerningsmanden skal være i stand til at forstå, hvad denne har foretaget sig ved den strafbare handling.⁶ Hvis gerningsmanden ikke kan forstå følgerne af den begåede kriminalitet, synes straf at være uden mening, og derfor er det afgjort, at gerningsmanden skal være straffri i denne situation. Selvom en gerningsmand efter straffelovens § 16 er straffri, kan retten træffe bestemmelse om at anvende andre foranstaltninger end fængsel, hvis disse findes formålstjenlige, jf. straffelovens § 68.⁷ Straffelovens § 68 oplister nogle af de foranstaltninger, der kan anvendes, hvis fængselsstraf synes at være uden mening. Ved valget af særforanstaltning, der skal forebygge ny kriminalitet, gælder princippet om ”mindste middel”.⁸ Herved forstås at man anvender den mindst indgribende foranstaltning, der dog skal kunne opnå det ønskede resultat, sådan at der er proportionalitet mellem middel og mål. Af de mindre indgribende foranstaltninger kan nævnes tilsyn,

⁵ Straffelovens § 16

⁶ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 139

⁷ Vagn Greve, Strafansvar – En oversigt over sanktionerne og strafbetingelserne, s. 100f.

⁸ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 145

afvænningsbehandling eller psykiatrisk behandling.⁹ Findes disse foranstaltninger ikke at være tilstrækkelige, kan der iværksættes mere indgribende foranstaltninger. Dette kan være anbringelse på hospital for sindslidende, anbringelse på institution for personer med psykisk handicap eller anbringelse på anden institution.¹⁰ Herudover kan der i visse tilfælde ske anbringelse i forvaring efter straffelovens § 70, hvis betingelserne herfor er opfyldt.¹¹

Straffelovens § 68 er ikke udtømmende.¹² Nogle af særforanstaltningerne er tidsbestemte, og i nogle af sagerne fastsættes der en længstetid på 5 år.¹³ Er der tale om personfarlig kriminalitet fastsættes typisk ingen længstetid, men i disse sager skal Anklagemyndigheden indbringe sagen for retten senest 5 år efter afgørelsen, og herefter mindst hvert andet år.¹⁴

Straffelovens § 16 angår således de gerningsmænd, der på gerningstidspunktet var utilregnelige grundet sindssygdom eller lignende, hvorimod straffelovens bestemmelse om forvaring omhandler gerningspersoner, der enten er omfattede af personkredsen i straffelovens § 69 eller andre personer der er ”normale”, og derfor ikke falder ind i hverken straffelovens § 16 eller straffelovens § 69.

Straffelovens § 16 vil ikke blive behandlet yderligere i denne kandidatafhandling, da denne kandidatafhandling alene vil beskæftige sig med de gerningsmænd, der i gerningsøjeblikket var tilregnelige, men skal alligevel belyses i nogen grad for helhedens skyld.

1. 4. 2. Straffelovens § 69

Findes en gerningsmand ikke at være omfattet af personkredsen i straffelovens § 16, kan denne gerningsmand være omfattet af personkredsen i straffelovens § 69. Straffelovens § 69 lyder således:

”Befandt gerningsmanden sig ved den strafbare handlingens foretagelse i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke er af den

⁹ Straffelovens § 68

¹⁰ Straffelovens § 68

¹¹ Straffelovens § 68, sidste pkt.

¹² Knud Waaben, Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren, s. 138

¹³ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 148

¹⁴ Straffelovens § 68a, stk. 2

i § 16 nævnte beskaffenhed, kan retten, såfremt det findes formålstjenligt, i stedet for at idømme straf træffe bestemmelse om foranstaltninger som nævnt i § 68, 2. pkt.”¹⁵

Jørn Vestergaard anfører i sin bog ”Strafferetlige Sanktioner” at ”nogle lovovertrædere er nok psykisk afvigende, men ikke på sådan en måde, at de betragtes som utilregnelige på gerningstidspunktet og dermed straffri”.¹⁶ Dette skal nok forstås således, at selvom en gerningsmand i nogle tilfælde ikke er i en tilstand, der er tilstrækkeligt afvigende til at være omfattet af straffelovens § 16, så kan denne være omfattet af personkredsen straffelovens § 69. Findes en gerningsmand at være omfattet af straffelovens § 69 kan retten afgøre om den vil straffe gerningsmanden med almindelig straf, eller om den vil anvende særforanstaltninger, hvorimod hvis en gerningsperson er omfattet af straffelovens § 16 anvendes, kan valget stå imellem straffrihed eller særforanstaltninger.¹⁷ Personkredsen i straffelovens § 69 er typisk afvigende på en eller anden måde, sådan at de dog ikke er utilregnelige. Er gerningspersonen utilregnelig, er denne stadig omfattet af straffelovens § 16.

Findes en gerningsperson at være omfattet af straffelovens § 69, bliver der typisk ved udarbejdelse af mentalundersøgelsen påpeget en foranstaltning, som findes at være mere formålstjenelig for netop denne gerningsmand end fængselsstraf. Dog vil der oftest ikke kunne påpeges anden foranstaltning der er mere formålstjenelig end fængsel, hvorfor de fleste gerningspersoner, der er omfattet af straffelovens § 69 vil blive idømt almindeligt fængsel, hvilket også vil fremgå af den retspraksis, som vil blive gennemgået senere i denne afhandling.

Ved at fokusere på almindelige fængselsstraffe og forvaring vil dette kandidatspeciale ikke beskæftige sig yderligere med andre særforanstaltninger for personkredsen omfattet af straffelovens § 69 jf. straffelovens § 68, 2. pkt., men vil kun fokusere på anvendelsen af forvaring.

1. 4. 3. Straffelovens § 73

Af straffelovens § 73 fremgår det, at den, der hverken var omfattet af straffelovens § 16 eller § 69 kan være omfattet af straffelovens § 73. Straffelovens § 73 lyder således:

¹⁵ Straffelovens § 69

¹⁶ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 150

¹⁷ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 151

”Er den, der har begået en strafbar handling, efter dennes foretagelse, men før dom er afsagt, kommet i en ikke blot forbigående tilstand af den i § 16 eller § 69 nævnte art, afgør retten, om straf skal idømmes eller bortfalde. Hvis det findes formålstjenligt, kan retten bestemme, at foranstaltninger efter § 68 eller § 69 skal anvendes i stedet for straf, eller indtil straffen måtte kunne fuldbyrdes.

Stk. 2. Bestemmelserne i §§ 71-72 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Såfremt en person, der idømmes straf, i medfør af stk. 1, 2. pkt., anbringes i institution, medregnes varigheden af sådant ophold i straffetiden.”¹⁸

Straffelovens § 73 omfatter den personkreds, der efter forbrydelsens fuldbyrdelse kommer i en tilstand der også er omfattet af straffelovens § 16 eller § 69, der dog ikke er forbigående. Gerningsmanden har i denne situation som udgangspunkt allerede pådraget sig strafskyld.¹⁹ Straffelovens § 73 omfatter den situation, at gerningsmanden har pådraget sig strafskyld, og er blevet sindssyg eller lignende efter at denne har begået den kriminelle handling. I sådan en situation skal retten først træffe afgørelse om gerningsmanden skal idømmes straf, eller straffen skal bortfalde, og herefter skal retten træffe afgørelse om der skal anvendes særforanstaltninger.²⁰ Tilstanden, som gerningsmanden bliver ramt af, skal være indtrådt efter at gerningsmanden har begået den strafbare handling, men før domsafsigelse. Indtræder tilstanden efter domsafsigelsen kan straffuldbyrdelsen udsættes efter straffuldbyrdelseslovens § 10, og indtræder tilstanden under fuldbyrdelsen, kan gerningsmanden afsone resten af straffen på hospitalet efter straffuldbyrdelseslovens § 78.²¹ Kriminalforsorgen kan træffe afgørelse herom.²²

Denne bestemmelse i straffeloven vil ikke blive anvendt yderligere i dette speciale, men skal belyses for helhedens skyld.

¹⁸ Straffelovens § 73

¹⁹ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 433

²⁰ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 433

²¹ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 434

²² Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 434

Kapitel 2 – Forvaringsbestemmelsens historie

Findes en gerningsmand at være tilregnelig i gerningsøjeblikket, bliver denne underlagt straf. Tilregnelighed er således en forudsætning for at anvende straf, jf. straffelovens § 16, modsætningsvis. Almindelig straf er typisk fængsel, og hvor almindelig straf ikke er en mulighed, f.eks. fordi gerningsmanden er utilregnelig i gerningsøjeblikket, kan der anvendes særforanstaltninger. Forvaring bliver i dansk ret betegnet som en foranstaltning eller en særforanstaltning, men i praksis minder forvaring mest om en almindelig fængselsdom. Forvaring er således en særlig form for fængsel, sådan at der her er tale om en frihedsstraf som er tidsbestemt. En dom på forvaring lyder blot på forvaring, og der er ikke angivet en bestemt længde.²³ Forvaring anvendes på gerningspersoner der er særligt farlige, og gerningspersonen skal have begået alvorlig personfarlig kriminalitet som f.eks. drab, vold, røveri, brandstiftelse eller seksualforbrydelser, for at blive idømt forvaring.²⁴ For at forvaring kan anvendes, er der generelt et krav om at gerningsmanden udgør en nærliggende eller væsentlig fare for andre, og at dette kan begrundes i gerningsmandens person, det nu begåede forhold, samt tidligere kriminalitet.²⁵ Hertil stilles der et krav om at forvaring findes påkrævet i stedet for fængsel for at forebygge den aktuelle fare.²⁶ For at forvaring skal kunne anvendes som straf, stilles der ikke i dag et krav om at gerningsmanden er psykisk afvigende. Af betænkning 667/1972 om *de strafferetlige særforanstaltninger* fremgår det, at ”betingelserne for dom til forvaring er således ikke som efter den nugældende § 70, jfr. § 17, knyttet til oplysninger om en psykisk afvigende tilstand.”²⁷ Der er således ikke et krav om at gerningsmanden er psykisk syg eller afvigende for at kunne blive idømt forvaring, men omvendt er der ikke noget til hinder for at en gerningsmand med psykiske afvigelser bliver idømt forvaring efter straffelovens § 70, jf. § 16.²⁸

Denne kandidatafhandling vil ikke beskæftige sig yderligere med særforanstaltninger overfor psykisk syge kriminelle, men vil derimod i dette afsnit fokusere på forvaring som foranstaltning. Forvaringsbestemmelsens historie og lovændringer vil blive gennemgået yderligere nedenfor, således

²³ Jørn Vestergaard, *Strafferetlige Sanktioner*, s. 152

²⁴ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1 og stk. 2, nr. 1

²⁵ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2 og stk. 2, nr. 2

²⁶ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 3 og stk. 2, nr. 3

²⁷ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

²⁸ Betænkning nr. 667/1972, s. 36

at den historiske baggrund for forvaringsbestemmelsen vil blive belyst. Herefter vil forvaringsbestemmelsen i dag blive belyst.

2. 1. Forvaring i straffeloven før 1973

Straffeloven af 1866 omtalte ikke en egentlig forvaringsdom, men i straffeloven af 1866 blev straffen udmålt efter skylden, hvilket betød at de ”normale” gerningsmænd fik en straf, der afspejlede forbrydelsens grovhed, og de ”afsindige” gerningsmænd gik fri for straf.²⁹ Dette er grundlæggende den samme opfattelse vi har af straf og sanktion i dag. De gerningsmænd, der hverken kunne kategoriseres som ”normale” eller ”afsindige”, fik efter straffelovens § 39 en nedsat straf.³⁰ Personkredsen omfattet af datidens § 39 anses for at svare til den personkreds, der i dag er omfattet af den nugældende straffelovs § 69. Det hed i straffeloven af 1866 § 39 at *”en ringere Straf end den lovbestede bliver at anvende paa Taaber eller andre Personer, der, om de end ikke manglede al Bevidsthed, dog paa Grund af særegne Tilstande, som havde Indflydelse paa Villiens Frihed, ikke kunne antages i Gjerningens Øjeblik at have været i Besiddelse af den Tilregnelighed, der findes hos voxne og sjælssunde Personer”*.³¹ Således havde straffeloven af 1866 ikke en egentlig forvaringsbestemmelse, men en særlig bestemmelse til dem, der hverken var normale eller sindssyge i gerningsøjeblikket. I dag ville disse gerningsmænd nok blive kategoriseret som *”karakterafvigende”*, da de ikke falder ind under anvendelsesområdet i straffelovens § 16, men omvendt ikke er ”normale”. Straffeloven af 1866 blev i 1930 afløst af en ny straffelov, og i straffeloven af 1930 fandtes bestemmelser om forvaring i straffelovens § 70, som blev sammenholdt med straffelovens § 17.³² Straffelovens § 70, stk. 1 om forvaring lød i 1930 således:

”Bliver en tiltalt frifundet for Straf i Henhold til § 16, eller findes Straf i Henhold til § 17 uanvendelig, men det af Hensyn til Retssikkerheden skønnes fornødent, at der anvendes andre Foranstaltninger overfor ham, træffer Retten Bestemmelse derom. Kan Sikkerhed ikke ventes opnaaet ved mindre indgribende Forholdsregler; saasom Sikkerhedsstillelse, Anvisning af eller Forbud imod Ophold paa et bestemt Sted, Paalæg af den i § 72 omhandlende Art, Beskikkelse af Tilsyn eller Umyndiggørelse, bliver den paagældende at anbringe i et Sindssygehospital, en Aandssvage eller anden Kur- eller

²⁹ Vagn Greve, Straffene, s. 195

³⁰ Vagn Greve, Straffene, s. 195

³¹ Straffeloven af 10. Februar 1866, § 39

³² Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 420

plejeanstalt, en Helbredelsesanstalt for drankere eller i en særlig Forvaringsanstalt. Inden for de af Retten dragne Grænser træffer Øvrigheden de nærmere Bestemmelser, som Foranstaltningens Udførsel maatte udkræve”³³

Efter 1930-straffelovens § 70, stk. 1, kunne personer, der efter lovens § 17 ikke fandtes at kunne blive påvirket gennem straf, nu blive idømt forskellige særforanstaltninger, heriblandt ”en særlig forvaringsanstalt”.³⁴ I 1930-straffelovens skulle en person der på gerningstidspunktet var ”i en mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevnerne, herunder seksuel Abnormitet, betinget varigere Tilstand” blive undersøgt, således at retten kunne afgøre, om personen var egnet til påvirkning gennem straf.³⁵ Fandtes personen at være egnet til straf, kunne denne blive idømt tidsbestemt ”psykopatfængsel”, som senere blev nævnt ”særfængsel”.³⁶ Blev personen omvendt vurderet til at ikke blive påvirket gennem straf, kunne personen blive idømt ”psykopatforvaring”, der var tidsubestemt.³⁷ ”Psykopatforvaring” blev senere blot nævnt ”forvaring”, som vi også kender det i dag.³⁸

2. 2. Forvaring i straffeloven efter 1973

Straffelovens forvaringsbestemmelse blev efter 1930-loven ikke ændret igen før end i 1973. Ved 1973 ændringen af straffeloven fik forvaringsbestemmelsen en ny og markant anderledes ordlyd. I betænkning nr. 667 af 1972 om de strafferetlige særforanstaltninger udtalte straffelovrådet sig om de strafferetlige særforanstaltninger, og lovændringen i 1973 fulgte dennes ordlyd vedrørende forvaringsbestemmelsen tæt. Forvaringsbestemmelsen efter ændringen i 1973 fandtes nu i straffelovens § 70, og lød således:

”En person kan dømmes til forvaring, hvis:

³³ L 126 15.04.1930, § 70, stk. 1

³⁴ L 126 15.04.1930. § 70, stk. 1

³⁵ L 126 15.04.1930, § 17, stk. 1

³⁶ Vagn Greve, Straffene, s. 196

³⁷ Vagn Greve, Straffene, s. 196

³⁸ Vagn Greve, Straffene, s. 196

1. *han findes skyldig i drab, røveri, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art eller brandstiftelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser og*
2. *det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og*
3. *anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.*³⁹

På baggrund af lovændringen kunne forvaring nu idømmes hvis karakteren af den nu begåede kriminalitet og oplysninger om tiltaltes person, og herunder også eventuel tidligere kriminalitet, taler herfor, da tiltalte ellers ville udgøre en ”*nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed*”, som er forvaringsbestemmelsens direkte ordlyd.⁴⁰ Ved lovændringen blev berigelseskriminalitet udelukket fra forvaringsbestemmelsens anvendelsesområde, dog sådan at røveri, afpresning og indbrud stadig var omfattet, hvis vold var involveret.⁴¹ ”Ren” berigelseskriminalitet blev udelukket fra anvendelsesområdet, da berigelseskriminalitet som tyveri eller ulovlig omgang med hittegoods ikke er personfarlig som f.eks. røveri kan være. Da berigelseskriminalitet efter lovændringen blev udelukket fra anvendelsesområdet i forvaringsbestemmelsen, må det lægges til grund at anvendelsen af forvaring i nogen grad er faldet, da anvendelsesområdet efter lovændringen blev snævret ind.

Efter lovændringen var forvaringsbestemmelsen ikke længere betinget af at gerningsmanden psykisk afvigende, hvilket var en betingelse for anvendelsen af forvaring op til lovændringen.⁴² Efter 1930-straffeloven brugte man oplysninger om gerningsmandens psykisk afvigende tilstand efter 1930-straffelovens § 70, jf. § 17.⁴³ Ved ændringen af straffeloven i 1973 skulle betingelserne for at idømme forvaring alene findes i straffelovens § 70, hvor de tidligere efter 1930-loven skulle sammenholdes med § 17.⁴⁴

³⁹ L 320 13.06.1973, § 70

⁴⁰ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁴¹ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁴² Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁴³ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁴⁴ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

For at anvende forvaring efter straffelovens § 70 skulle nogle betingelser være opfyldt. Disse var oplyst i straffelovens § 70, nr. 1, 2 og 3. Den første betingelse for at anvende forvaring efter lovændringen i 1973 fandtes i lovens § 70, nr. 1, og var at gerningsmanden fandtes skyldig i ”*drab, røveri, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art eller brandstiftelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser*”.⁴⁵ Derved var der stillet et krav om at gerningsmanden skulle have gjort sig skyldig i personfarlig kriminalitet. Berigelseskriminalitet og anden kriminalitet, der ikke er egentlig personfarlig, var derfor ikke omfattet af anvendelsesområdet i straffelovens § 70. Betænkning nr. 667 af 1972 anfører herom at ”*hermed udelukkes forvaring navnlig i sager mod personer, der frembyder fare for berigelseskriminalitet, bortset fra tilfælde, hvor der er grund til at regne med en fare for forbrydelser som røveri, afpresning, indbrud m.v. under anvendelse af alvorlig vold o.l.*”⁴⁶

Den anden betingelse for at anvende forvaring var at gerningsmanden ”*frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed*” på baggrund af personlige forhold, herunder eventuel tidligere kriminalitet, og den nu begåede kriminalitet.⁴⁷ Ligesom i stk. 1 var der her et krav om at den aktuelle kriminalitet skulle være farlig for andre personer. Af lovens motiver kan det udledes at det nu ikke længere er en betingelse at gerningsmanden er psykisk afvigende.⁴⁸ Herom udtaler betænkning nr. 667 af 1972 om de strafferetlige særforanstaltninger at ”*ved bedømmelsen af, om den nævnte fare kan antages at være til stede, skal der efter bestemmelsen lægges vægt på karakteren af tiltaltes strafbare handlinger og til oplysningerne om hans person, herunder tidligere kriminalitet. Betingelserne for dom til forvaring er således ikke som efter den nugældende § 70, jfr. § 17, knyttet til oplysninger om en psykisk afvigende tilstand.*”⁴⁹

Som den tredje og sidste betingelse efter straffelovens § 70, nr. 3 var der et krav om at anvendelsen af forvaring fandtes ”*påkrævet for at forebygge denne fare*” i stedet for fængsel.⁵⁰ Her fandtes således et krav om proportionalitet, da forvaring er en meget indgribende foranstaltning overfor en gerningsmand. I betænkning nr. 667 af 1972 fremgår det at der ”*for at sikre, at anvendelsen af tidsubestemt forvaring begrænses til tilfælde, hvor grundlaget for en så indgribende foranstaltning er vel dokumenteret, stilles der efter udkastet til § 67 endvidere krav om, at den aktuelle straffesag*

⁴⁵ L 320 13.06.1973, § 70, nr. 1

⁴⁶ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁴⁷ L 320 13.06.1973, § 70, nr. 2

⁴⁸ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁴⁹ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁵⁰ L 320 13.06.1973, § 70, nr. 3

skal angå kriminalitet af alvorlig beskaffenhed".⁵¹ Enhver form for kriminalitet kan derfor ikke anses for at være omfattet, da der netop er et krav om at den aktuelle kriminalitet er af en vis grovhed.

Ændringen af straffeloven i 1973 ændrede væsentligt på forvaringsbestemmelsens ordlyd, betingelser og anvendelsesområde, og forvaringsbestemmelsen har hovedsagligt bibeholdt sin ordlyd helt til i dag, dog med en væsentlig ændring i 1997. Denne lovændring vil blive behandlet nedenfor i næste afsnit.

2. 3. Forvaring i straffeloven efter 1997

I 1997 blev straffelovens forvaringsbestemmelse igen ændret. Ved denne lovændring ønskede lovgiver at yde en forstærket indsats mod seksualforbrydelser, hvorfor der i straffelovens § 70 blev indsat et stk. 2, der alene omhandlede seksualforbrydelser.⁵² Straffelovens § 70, stk. 2 lød herefter således:

"En person kan endvidere dømmes til forvaring, hvis

- 1. han findes skyldig i voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller i forsøg herpå og*
- 2. det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og*
- 3. anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare."*⁵³

Da § 70, stk. 2 blev indsat i straffeloven i 1997, udgik *"voldtægt og anden alvorlig sædelighedsforbrydelse"* af § 70, stk. 1, nr. 1, sådan at det alene var straffelovens § 70, stk. 2 der omhandlede seksualforbrydelser, der i 1997 blev omtalt som *"sædelighedsforbrydelser"*. Betingelserne for at idømme en gerningsmand forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 findes i bestemmelsens nr. 1, 2 og 3. Efter straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1 er den første betingelse for at idømme en gerningsmand forvaring, at denne har begået en voldtægt eller *"anden alvorlig sædelighedsforbrydelse"*.⁵⁴ Forsøg herpå straffes også, jf. § 70, stk. 2, nr. 1, sidste led. Den næste

⁵¹ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁵² FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5104

⁵³ L 274 15.04.1997, § 70, stk. 2

⁵⁴ Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1

betingelse for at en gerningsmand kan blive idømt forvaring er efter § 70, stk. 2, nr. 2 at gerningsmanden ”frembyder en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed” vurderet ud fra den aktuelle kriminalitet sammenholdt med gerningsmandens personlige forhold, og herunder eventuelle tidligere kriminalitet.⁵⁵ Til forskel fra straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2, findes ordet ”navnlig” ikke i § 70, stk. 2, nr. 2. Dette betyder en lempeligere betingelse i stk. 2, nr. 2, end der findes i stk. 1, nr. 1, ligesom ordet ”nærliggende” i § 70, stk. 1, nr. 2, er skiftet ud med ”væsentlig” i § 70, stk. 2, nr. 2.⁵⁶ Således findes der lempeligere betingelser for at idømme en gerningsmand forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, end der er i § 70, stk. 1. Efter lovens motiver er denne lempelse af kravene grundet i et ønske om at anvende forvaring overfor seksualforbrydere i et lidt videre omfang end hidtil.⁵⁷ Af forarbejderne til loven fremgår det, at ”Justitsministeriet er opmærksom på den belastning, der er forbundet med, at en dom til forvaring indebærer, at frihedsberøvelsen er tidsbestemt. Dette forhold må imidlertid afvejes over for hensynet til at forhindre fremtidige forbrydelser af lignende karakter. Under hensyn til, at der alene er tale om en mindre lempelse af betingelserne for anvendelse af forvaring, finder Justitsministeriet den foreslåede ordning forsvarlig.”⁵⁸ På denne måde har lovgiver vurderet at den belastning som en så indgribende foranstaltning som forvaring er, kan understøttes i ønsket om at forebygge seksualforbrydelser ved at sanktionere grove seksualforbrydere hårdt. Grundet lempelserne i kravene til anvendelsen af forvaring overfor seksualforbrydere, må det også formodes at forvaring anvendes i et lidt videre omfang i dag, end det blev anvendt inden lovændringen i 1997. Af forarbejderne til loven fremgår det også at ”det skal heller ikke være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.”⁵⁹

2. 4. Mentalundersøgelser

For at kunne anvende bestemmelserne i straffeloven, der er rettede mod psykisk afvigende kriminelle, må retten have oplysninger om den tiltaltes mentale tilstand.⁶⁰ For at kunne blive idømt forvaring er det ikke et krav, at gerningsmanden er psykisk afvigende. Forvaring kan netop anvendes på ”normale”

⁵⁵ Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2

⁵⁶ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 421

⁵⁷ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5113

⁵⁸ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5113

⁵⁹ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5121

⁶⁰ Knud Waaben, Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren, s. 127

gerningsmænd, men bliver i praksis anvendt betydeligt oftere overfor psykisk afvigende kriminelle, hvorfor det er relevant at have information om tiltaltes mentale tilstand. Dette vil også fremgå af den nedenfor gennemgåede retspraksis. Reglerne om mentalundersøgelser findes i retsplejelovens kapitel 75 om personundersøgelser, og af retsplejelovens § 809 fremgår det, at den sigtede skal underkastes mentalundersøgelse, hvis dette *”findes at være af betydning for sagens afgørelse”*.⁶¹ En mentalundersøgelse foranlediges typisk af anklagemyndigheden, men tiltaltes forsvarer kan også anmode om dette.⁶² Retten kan også tage initiativ til at tiltalte skal mentalundersøges, hvis dennes fremtræden giver anledning hertil. Dette vil typisk være tilfældet, hvis den sigtede anses for at kunne være omfattet af persongruppen i straffelovens § 16 eller straffelovens § 69. Har den sigtede begået alvorlig personfarlig kriminalitet såsom drab, vold eller voldtægt, bør den sigtede altid mentalundersøges.⁶³ Vurderes betingelserne for at anvende forvaring efter straffelovens § 70 at være til stede, skal en mentalundersøgelse også iværksættes.⁶⁴ Her skal dette særligt fremgå af anmodningen om mentalundersøgelsen, da undersøgelsen i forbindelse med en eventuel forvaringsdom er særligt ressourcetung, og typisk vil være mere omfattende end en *”almindelig”* mentalundersøgelse.⁶⁵ Det fremgår af Rigsadvokatens meddelelse nr. 5/2007, opdateret 04.02.2020, at der ikke skal iværksættes mentalundersøgelser, hvis lovovertrædelsen alene forventes at sanktioneres med bøde.⁶⁶ Dette er afgjort ud fra en hensyn om besparelse af ressourcer og tid, da udarbejdelsen af mentalundersøgelser er tidskrævende. En mentalundersøgelse skal iværksættes så tidligt som muligt i en given sag, sådan at behandlingen af sagen ikke udstrækkes længere end nødvendigt. Dette følger af princippet om hurtig sagsbehandling, som også kan udledes af straffelovens § 82, nr. 13, modsætningsvis, og som også er fastslået i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 6. Når en mentalundersøgelse er udarbejdet, bliver den ofte forelagt Retslægerådet til udtalelse. Dette vil blive gennemgået yderligere nedenfor.

2. 5. Retslægerådet

Retslægerådet blev oprettet som det ene af to nye organer ved lov nr. 111 af 30. april 1909 om sundhedsvæsenets centralstyrelse, og efter lov om retslægerådets § 1 er det Retslægerådets opgave *”at afgive lægevidenskabelige og farmaceutiske skøn til offentlige myndigheder i sager om*

⁶¹ Retsplejelovens § 809

⁶² Knud Waaben, Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren, s. 127

⁶³ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om Psykisk syge kriminelle, s. 13 (Herefter Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007)

⁶⁴ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007, s. 13

⁶⁵ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007, s. 13

⁶⁶ Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007, s. 14

enkeltpersoners retsforhold".⁶⁷⁶⁸ Retslægerådet er således en instans tilhørende Justitsministeriet.⁶⁹ Retslægerådet består af op til 12 læger, og Retslægerådet er opdelt i to afdelinger, hvoraf den ene afdeling behandler spørgsmål om retsmedicin, og den anden behandler spørgsmål om retspsykiatri.⁷⁰ Forretningsordenen for Retslægerådet af 20. april 1961 indeholder bestemmelser angående Retslægerådets sagsbehandling, og en sag bliver i almindelighed behandlet af tre medlemmer eller sagkyndige, dog i nogle tilfælde kun to medlemmer, og i nogle tilfælde af flere medlemmer, afhængigt af sagens karakter.⁷¹ Retslægerådets arbejde bliver kategoriseret i kategorier fra A til M, hvoraf udtalelser omkring mentalundersøgelser bliver kategoriseret i gruppe A.⁷²

Efter retsplejelovens § 809 skal en tiltalt mentalundersøges, når dette har betydning for sagen.⁷³ Efter at en mentalundersøgelse er blevet udarbejdet til brug i en straffesag, bliver mentalundersøgelsen i nogle tilfælde forelagt Retslægerådet. Dette sker typisk hvis der bliver tale om anvendelse af anbringelsesdom, sindssyge i gerningsøjeblikket, eller om foranstaltninger efter straffelovens § 73.⁷⁴ Herudover bliver en mentalundersøgelse typisk forelagt Retslægerådet, hvis der kan blive tale om anvendelse af forvaring efter straffelovens § 70.⁷⁵ Retslægerådet har her til opgave *"at påse at mentalundersøgelsen er gennemført tilstrækkeligt grundigt, herunder at påse, at der er foretaget de nødvendige og tilstrækkelige undersøgelser, ligesom det er Retslægerådets opgave at vurdere, hvorvidt konklusionen i erklæringen bygger på anerkendte lægevidenskabelige principper og kriterier."*⁷⁶ I betænkning 1196 af 1990 anføres Retslægerådets funktion vedrørende mentalundersøgelser som *"dels at efterprøve præmissernes holdbarhed i den af den undersøgende læge affattede erklæring dels at udtale sig om, hvilken sanktion der ud fra et lægeligt synspunkt er mest formålstjenelig"*.⁷⁷ Herudover er et ønske om ensartethed i den psykiatriske vurdering, for derved at opnå en bedre retssikkerhed, også en af grundene til at Retslægerådet blev oprettet.⁷⁸

⁶⁷ Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 21

⁶⁸ Lov om Retslægerådet § 1

⁶⁹ Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 33

⁷⁰ Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 25

⁷¹ Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 26

⁷² Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 28

⁷³ Retsplejelovens § 809

⁷⁴ Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 53

⁷⁵ Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 53

⁷⁶ Martin Haug og Jørn Simonsen, Retslægerådet og Retspraksis, s. 113

⁷⁷ Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 66f

⁷⁸ Betænkning nr. 1196 af 1990, s. 67

Retslægerådets udtalelse i en straffesag er ikke bindende for domstolene, da domstolene alene afgør en given sag. Retslægerådets udtalelser kan dog med fordel anvendes, da Retslægerådets medlemmer må anses for at være de mest kyndige på dette område, og da juridiske dommere og lægdommere ikke har de givne forudsætninger for at kunne afgøre en given sag uden sagkyndig bistand. Retslægerådets arbejdsområde er relevant for nærværende afhandling, da dets funktion er central i en straffesag, hvor mentalundersøgelser bliver udarbejdet, men Retslægerådet vil dog ikke blive behandlet yderligere i denne kandidatafhandling.

2. 6. Afsoning af forvaringsdomme

Forvaringsdømte afsoner typisk deres domme i Anstalten ved Herstedvester.⁷⁹ Dette fremgår af straffuldbyrdsloven § 105, der lyder sådan:

”Forvaring fuldbyrdes efter kapitel 2 om almindelige bestemmelser for fuldbyrdelse af straf og afsnit II om fuldbyrdelse af fængselsstraffe med den undtagelse, at forvaring normalt fuldbyrdes i Anstalten ved Herstedvester.

Stk. 2. Justitsministeren fastsætter regler om fuldbyrdelse af forvaring, herunder om behandlingen af sager vedrørende tilladelse til udgang, overførsel til anden institution og prøveudskrivning.”⁸⁰

Af denne bestemmelse fremgår at forvaringsdomme normalt skal afsones på Anstalten ved Herstedvester, der i dag hedder Herstedvester Fængsel.⁸¹

2. 7. Ophør og ændring af forvaringsdomme

En forvaringsdom er tidsbestemt. Efter straffelovens § 72, stk. 1, skal anklagemyndigheden dog tage stilling til om en forvaringsdom efter straffelovens § 70 skal ændres eller ophæves på et senere tidspunkt.⁸² Hensynet bag denne lovbestemmelse er retssikkerhed.⁸³ I dansk ret er der et krav om proportionalitet, og derfor skal den fare en gerningsmand eventuelt udgør, evalueres med jævne mellemrum, sådan at forvaring som sanktion ikke bliver uproportional. Efter straffelovens § 70 findes der ikke hjemmel til at skifte forvaring ud med en anden særforanstaltning efter straffelovens § 68

⁷⁹ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 153

⁸⁰ Straffuldbyrdslovens § 105

⁸¹ <https://www.kriminalforsorgen.dk/steder/herstedvester-faengsel/>

⁸² Straffelovens § 72

⁸³ Knud Waaben, Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren, s. 145

eller 69, men hvis forvaring er idømt efter straffelovens § 68, 2. pkt., kan forvaringsdommen blive ændret til en anden sanktion efter straffelovens § 68.⁸⁴

Efter straffelovens § 71 kan der også beskikkes en bistandsværge til en forvaringsdømt, sådan at bistandsværgeren ”*sammen med den beskikkede forsvarer skal bistå den tiltalte under sagen*”.⁸⁵

⁸⁴ Knud Waaben, Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren, s. 146

⁸⁵ Straffelovens § 71, stk. 1

Kapitel 3 – Forvaringsbestemmelsen i dag, betingelser og retspraksis

Forvaringsbestemmelsen har i dag hovedsageligt samme ordlyd som den fik efter ændringerne i 1972 og 1997, og efter straffelovsændringen i 1997 er forvaringsbestemmelsen ikke ændret væsentligt. I 2013 blev ordet ”sædelighedsforbrydelser” i § 70, stk. 2, nr. 1 ændret til ”seksualforbrydelser” som led i at overskriften til straffelovens kapitel 24 blev ændret fra ”forbrydelser mod kønssædeligheden” til ”seksualforbrydelser”.⁸⁶ Med ændringen var der ikke tilsigtet en realitetsændring af bestemmelsens indhold eller anvendelsesområde, men alene en modernisering af straffelovens kapitel 24 omhandlende seksualforbrydelser.⁸⁷

I dag lyder forvaringsbestemmelsen i straffelovens § 70 således:

”En person kan dømmes til forvaring, hvis

- 1. han findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art eller brandstiftelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser; og*
- 2. det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og*
- 3. anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.*

Stk. 2. En person kan endvidere dømmes til forvaring, hvis

- 1. han findes skyldig i voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse eller i forsøg herpå, og*
- 2. det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og*
- 3. anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare”⁸⁸*

Betingelserne for anvendelsen af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 og stk. 2 vil blive behandlet yderligere hver for sig nedenfor.

⁸⁶ L 2013 633

⁸⁷ Betænkning nr. 1534/2012, s. 139f

⁸⁸ Straffelovens § 70

3. 1. Straffelovens § 70, stk. 1

Anvendelsesområdet for straffelovens § 70, stk. 1 udgøres af hvad der ofte betegnes et *kriminalitetskrav*, et *farlighedskriterium* og en *nødvendighedsbetingelse*.⁸⁹ Betingelserne for at anvende forvaring efter § 70, stk. 1 findes i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1, nr. 2 og nr. 3, hhv.

Efter straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1 kan den, der er fundet skyldig i *”drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art eller brandstiftelse”* blive idømt forvaring.⁹⁰ Forsøg herpå er også omfattede, jf. straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1, sidste pkt. Således er den første betingelse for at anvende forvaring, at der ved den aktuelle kriminalitet er tale om en personfarlig forbrydelse. Berigelseskriminalitet var indtil lovændringen i 1973 omfattet af straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1, men denne gerningstype er nu ikke længere omfattet efter lovændringen i 1973.⁹¹ Dog er berigelseskriminalitet i form af f.eks. røveri stadig omfattet, selvom denne gerningsbeskrivelse indeholder et berigelsesmotiv.⁹² Dette må vurderes at være grundet i at der i f.eks. røveribestemmelsen efter straffelovens § 288 findes et voldselement ud over et berigelsesmotiv.

Som den anden betingelse for at anvende forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1, findes et krav om at gerningsmanden *”efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed”*.⁹³ Dette fremgår af straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2. Af Straffelovsrådets betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger nr. 667/1972 fremgår det ligeledes at (der) *”ved bedømmelsen af, om den nævnte fare kan antages at være til stede, skal der efter bestemmelsen lægges vægt på karakteren af tiltaltes strafbare handlinger og til oplysningerne om hans person, herunder tidligere kriminalitet.”*⁹⁴ Denne betingelse må anses for at bero på en konkret vurdering i hver sag, men er samtidig meget konkret, da den aktuelle kriminalitet bliver sammenholdt med gerningsmandens personlige forhold, og herunder findes eventuel tidligere kriminalitet. Faren som gerningsmanden skal udgøre, skal rette sig mod *”liv, legeme, helbred eller*

⁸⁹ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 421

⁹⁰ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1

⁹¹ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁹² Betænkning nr. 667/1972, s. 146

⁹³ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2

⁹⁴ Betænkning nr. 667/1972, s. 146

frihed”.⁹⁵ ”Liv” og ”legeme” er nærliggende at forstå, da der her må være tale om drab eller vold af en given art, begået mod en persons liv eller legeme. Angående ”helbred” anfører Thomas Elholm m.fl. i Kommenteret Straffelov at ”forulempelser af psykologisk eller fredsforstyrrende karakter ikke kan anses for tilstrækkelig. En egentlig psykisk invalidering synes dog at måtte være omfattet af udtrykket ’helbred’”.⁹⁶ Dette må skulle forstås således at trusler og lignende af særdeles alvorlig karakter må kunne blive omfattet af straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1.⁹⁷ Ved ”frihed” skal forstås frihedsberøvelse, og det er anført i betænkning 667/1972, at det ikke kun er frihedsberøvelse efter straffelovens § 261, som er omfattet.⁹⁸

Den sidste betingelse for at anvende forvaring er efter straffelovens § 70, stk. 1, nr. 3, at ”anvendelsen af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare”.⁹⁹ Dette hensyn beror på proportionalitet, da forvaring er en meget indgribende foranstaltning. Hvis alternativet til en forvaringsdom er en længerevarende fængselsstraf eller livstid, kan forvaring ikke anses for at være nødvendigt, jf. præmisserne i TfK 2011.452 og Knud Waaben i ”Utilregnelighed og Særbehandling – Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner”.¹⁰⁰

Betingelserne i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1, 2 og 3 skal alle være opfyldt for at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 kan anvendes. Dette kan udledes af bestemmelsens opbygning, da der mellem bestemmelsens betingelser er skrevet ”og”, og ikke ”eller”, og derfor ikke er fakultativ.

3. 2. Straffelovens § 70, stk. 2

Straffelovens § 70, stk. 2 omfatter alene voldtægt og anden alvorlig seksualforbrydelse, eller forsøg herpå. Betingelserne for at anvende forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 findes i § 70, stk. 2, nr. 1, 2 og 3 hhv. Den første betingelse for at anvende forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 er, at gerningsmanden ”findes skyldig i voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse eller i forsøg

⁹⁵ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2

⁹⁶ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del, s. 422

⁹⁷ Se også U 1975.558 H (dissens for forvaring)

⁹⁸ Betænkning nr. 667/1972 s. 77

⁹⁹ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 3

¹⁰⁰ Knud Waaben, Utilregnelighed og Særbehandling – Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner, s.

herpå”.¹⁰¹ Da der er et krav om at seksualforbrydelserne er af *alvorlig karakter*, må dette udelukke anvendelsen af forvaring ved blufærdighedskrænkelser.¹⁰²

Den anden betingelse for at idømme forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 findes i § 70, stk. 2, nr. 2, hvoraf det fremgår at gerningsmanden skal udgøre en *”væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed”*, og at dette bliver bedømt på baggrund af den aktuelle kriminalitet sammenholdt med gerningsmandens tidligere kriminalitet.¹⁰³ I straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 er der ikke et krav om at faren skal være *”nærliggende”* som i § 70, stk. 1, nr. 2, men blot et krav om at faren skal være *”væsentlig”*. Dette er begrundet i forarbejderne med at man fra lovgivers side derved ønskede at ramme seksualforbrydere i et lidt videre omfang end tidligere, hvorfor kravene for at idømme forvaring måtte slækkes tilsvarende.¹⁰⁴ I bemærkningerne til lovforslaget er det anført at *”fremover bør forvaring kunne komme på tale også ved anden dom, hvor grovheden af den seneste seksualforbrydelse eller antallet af forhold under denne straffesag sammenholdt med oplysninger om tiltaltes aktuelle farlighed taler for en tidsbestemt foranstaltning, hvor der bliver mulighed for ved behandling at modvirke risikoen for gentagelse”*.¹⁰⁵ Hertil bliver der videre anført i bemærkningerne til loven at *”det skal heller ikke være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis det efter oplysningerne om tiltaltes person er en betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres”*.¹⁰⁶ Dette må skulle forstås således, at man ved bedømmelsen af om en gerningsmand skal idømmes forvaring i dag kan se nærmere på den aktuelle kriminalitet der er begået, således at forvaring ikke kun skal overvejes som sanktion, når gerningsmanden tidligere har begået ligeartet kriminalitet flere gange, men at den aktuelle kriminalitet i nogle tilfælde kan være tilstrækkelig til at forvaring også kan anvendes i førstegangstilfælde, jf. U 20172531 H og U 2017.2558 H. Dette synspunkt er også anført i Kommenteret Straffelov, hvor det anføres (at) *”tidligere ligeartet kriminalitet er ellers hidtil ofte udtrykkeligt blevet fremhævet i begrundelsen for, at det er fundet påkrævet at anvende forvaring i anledning af seksualforbrydelser”*.¹⁰⁷

¹⁰¹ Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1

¹⁰² Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del s. 424

¹⁰³ Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2

¹⁰⁴ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5113

¹⁰⁵ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5121

¹⁰⁶ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5121

¹⁰⁷ Thomas Elholm m.fl., Kommenteret Straffelov – Almindelig del s. 425

Som den tredje betingelse for at anvende forvaring på seksualforbrydere er, som i § 70, stk. 1, at forvaring findes at være ”påkrævet for at forebygge faren som gerningspersonen udgør”.¹⁰⁸ Dette fremgår at straffelovens § 70, stk. 2, nr. 3.

3. 3. Forvaring anvendt på unge under 18

Det er fra gang til gang blevet diskuteret, hvorvidt forvaring skal kunne anvendes på kriminelle unge under 18. Dette er senest blevet diskuteret efter ”Kundby-sagen” (TfK 2018.2018), hvor en dengang blot 15-årig pige havde planlagt et terrorangreb mod to skoler, og der blev flittigt diskuteret hvilken sanktion den unge gerningsmand skulle idømmes i medierne.

Den kriminelle lavalder i Danmark er 15 år, og det vil sige at en person under 15 år ikke kan blive straffet.¹⁰⁹ Som udgangspunkt kan forvaring nok anvendes på unge under 18, da der omvendt ikke er noget forbud herfor, og straffelovens § 33, stk. 3 om strafmaksimum for personer under 18 er ikke til hinder herfor, jf. præmisserne i U 2006.907 Ø, hvorfor det er relevant at se på om forvaring i praksis anvendes på unge under 18 år.¹¹⁰

Dette afsnit vil forsøge at klarlægge anvendelsen af forvaring overfor en gerningsmand under 18 år. Herunder vil dette speciale komme ind på lovens bestemmelser, retspraksis og de overvejelser der bliver inddraget ved anvendelsen af en så indgribende strafsanktion som forvaring overfor en umyndig gerningsperson. Nedenfor vil retspraksis, hvor Anklagemyndigheden har påstået forvaring, blive gennemgået.

U 2006.2406 H

Denne sag er en af de sager, hvor forvaring blev krævet som sanktion overfor en gerningsmand under 18 år. Den kun 17-årige T havde kvælet den 18-årige F, hvorefter T havde stukket F med en butterfly kniv, hvorefter den 18-årige F afgik ved døden. T var ikke tidligere straffet. Anklagemyndigheden krævede ved byretten at T skulle blive idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. Subsidiært påstod anklagemyndigheden den maksimale straf på gerningsmænd under 18 år, som dengang var 8 år.¹¹¹ Ved byretten fandt retten ikke at betingelserne for at idømme T forvaring efter straffelovens §

¹⁰⁸ Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 3

¹⁰⁹ Straffelovens § 15

¹¹⁰ Afgørelsen blev senere ændret ved U 2006.2406 H

¹¹¹ Ændret ved L 2010 711, hvorefter maksimumstraffen for en gerningsmand under 18 år blev ændret fra 8 år til 16 år

70, stk. 1 var opfyldt, hvorfor retten idømte T 8 års fængsel. Anklagemyndigheden ankede herefter dommen til Østre Landsret med påstand om skærpelse til forvaring. Ved Østre Landsret fandt fem ud af seks voterende at T udgjorde en sådan fare for andres liv og helbred, at T skulle idømmes forvaring, og at straffelovens § 33, stk. 3 om strafmaksimum ikke kunne udelukke anvendelsen af forvaring, selvom gerningsmanden var under 18 år. Én voterende fandt, at byrettens dom skulle stadfæstes. T blev herefter idømt forvaring. T ankede herefter dommen til Højesteret. Ved anken til Højesteret fandt retten at T, grundet sin unge alder, og da T ikke tidligere var straffet, og ikke udgjorde en fare for andres liv og helbred, skulle idømmes en tidsbestemt fængselsstraf. Herefter blev T idømt 8 års fængsel, og byrettens dom blev stadfæstet.

TfK 2018.289

I denne sag blev den blot 15-årige T tiltalt for at have forsøgt at begå terrorangreb mod to skoler, og for at have angrebet en tjenestegørende pædagog med et knust spejlglas. T var ikke tidligere straffet, og Anklagemyndigheden påstod ved byretten T idømt forvaring, subsidiært en tidsbestemt fængselsstraf. Retslægerådet havde ved behandlingen af sagen anbefalet forvaring som sanktion overfor tiltalte, da tiltalte fandtes at være *”personlighedsforstyrret og frembød en nærliggende risiko for at begå ligeartet kriminalitet i fremtiden.”*¹¹² Ved retten i Holbæk fandt ni voterende tiltalte skyldig i forsøg på terrorisme og for at have angrebet en pædagog. To voterende stemte for at idømme tiltalte forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1, og én voterende stemte for at idømme tiltalte 10 års fængsel. Ved straffastsættelsen havde de voterende lagt vægt på tiltaltes unge alder, og at tiltalte var særligt umoden af sin alder, og at disse ikke vurderede at tiltalte frembød den fornødne farlighed som straffelovens § 70, stk. 1 kræver. Der blev afsagt dom i overensstemmelse med flertallet, og T blev herefter idømt 6 års fængsel. Dommen blev af anklagemyndigheden anket til Østre Landsret med påstand om skærpelse til forvaring, og her voterede fjorten voterende for at tiltalte skulle idømmes 8 års fængsel. Én voterende voterede for at tiltalte blev idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. De voterende, der stemte for 8 års fængsel, lagde vægt på at tiltalte ikke tidligere var straffet og på tiltaltes unge alder på gerningstidspunktet, hvorfor disse ikke fandt at betingelserne i straffelovens § 70, stk. 1 var opfyldt. Tiltalte blev herefter idømt 8 års fængsel.

¹¹² TfK 2018.289

U 2012.2297 H

Den 17-årige T blev tiltalt for at have voldtaget en kun 14-årig pige, A, og havde senere overfaldet B under et besøg på den institution, hvor T var anbragt, for herefter at have taget kvælertag på B, hvorefter B besvimede. T forsøgte også herefter at voldtage B, men B fik kæmpet sig fri. T blev tiltalt for voldtægt af en mindreårig, forsøg på voldtægt og forsøg på manddrab, og fandtes ikke at være omfattet af straffelovens § 16, men fandtes at være omfattet af straffelovens § 69. T var ikke tidligere straffet, og Anklagemyndigheden påstod ved byretten forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 og stk. 2. Sagen blev forelagt Retslægerådet til udtalelse, og Retslægerådet fandt at T ikke på gerningstidspunktet var sindssyg. Derimod fandt Retslægerådet at T var omfattet af straffelovens § 69, og ved første udtalelse fandt de at T kunne undergives en kontrolleret socialpædagogisk behandling efter straffelovens § 74a. Ved en senere udtalelse fandt Retslægerådet at T udgjorde sådan en fare, at forvaring efter straffelovens § 70 skulle finde anvendelse. Københavns byret udtalte ved domsafsigelsen, at T udgjorde sådan fare for andres liv og legeme, at T uanset sin unge alder, skulle idømmes forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. Retten fandt ikke grundlag for at dømme T efter straffelovens § 70, stk. 1, da T ikke var tidligere straffet.¹¹³ T ankede dommen til Østre Landsret med påstand om formildelse. Østre Landsret valgte at stadfæste Københavns byrets dom med samme begrundelse som i byretten, og udtalte hertil, at straffelovens § 33, stk. 3, ikke var til hinder for at idømme en gerningsmand under 18 år forvaring.¹¹⁴ T ankede herefter landsrettens dom til Højesteret med påstand om formildelse. Højesteret udtalte i forbindelse hermed, at T unge alder ikke udelukkede anvendelsen af forvaring, men fandt at da T ikke var tidligere straffet, og på gerningstidspunktet kun var 17 år, fandt Højesteret ikke at der var tilstrækkelig begrundelse for at idømme T forvaring. Herefter blev T idømt 7 års fængsel.

3. 4. Analyse af retspraksis

Af ovenfor gennemgåede retspraksis kan ses, at forvaring ikke i nogen af sagerne blev den endelige foranstaltning overfor gerningsmændene, der på gerningstidspunktet var under 18 år.

Landsretten fandt i U 2006.2406 H at forvaring godt kunne anvendes på unge under 18 år, og at straffelovens § 33, stk. 3 ikke var til hinder herfor. Forvaringsdommen blev dog ændret af Højesteret, der i U 2006.2406 H fandt at T, da denne ikke tidligere var straffet og grundet sin unge alder, skulle

¹¹³ U 2012.2297 H

¹¹⁴ U 2012.2297 H

idømmes 8 års fængsel. Der var således ikke en generel enighed omkring sanktionen mod den unge gerningsmand. Efter landsrettens præmisser synes muligheden for at anvende forvaring på unge under 18 dog at stå åben.

I U 2012.2297 H var der heller ikke enighed omkring sanktionen mod den umyndige gerningsmand, og i to af instanserne blev T idømt forvaring. Efter anken til Højesteret, fandt Højesteret ikke at betingelserne for at idømme forvaring var til stede, og idømte T 7 års fængsel. I denne sag lagde retten også vægt på T's unge alder, sammenholdt med at T ikke tidligere var straffet.

I TfK 2018.289 blev den kun 15-årige gerningsmand både i byretten og landsretten idømt en tidsbestemt fængselsstraf, selvom Anklagemyndigheden også i denne sag havde krævet forvaring. Også i denne sag lagde retten vægt på at T ikke tidligere var straffes, ligesom retten lagde vægt på T's unge alder.

Således kan det konkluderes at der i ingen af sagerne blev anvendt forvaring på en gerningsmand under 18 år. I alle tre sager havde anklagemyndigheden krævet forvaring som straf overfor gerningsmænd, der på gerningstidspunktet var under 18 år, og i alle sagerne var gerningsmanden ikke tidligere straffet. Ud fra denne retspraksis kan det konkluderes at anvendelsen af forvaring ikke er udelukket, jf. landsrettens præmisser i U 2006.2406 H, men at der omvendt bliver lagt betydelig vægt på gerningsmandens unge alder, og dette især når gerningsmanden ikke tidligere er straffet. Der findes således ikke på nuværende tidspunkt retspraksis der idømmer en gerningsmand under 18 år forvaring, men muligheden herfor synes at stå åben.

3. 5. Retspraksis – Straffelovens § 70, stk. 1

TfK 2018.1313

T blev i 2017 tiltalt for at have slået en kollega ihjel med en lægtehammer, og herefter forsøgt at slå to andre kollegaer ihjel med samme lægtehammer. Herefter havde T forladt stedet, og havde forsøgt at slå yderligere to personer ned med lægtehammeren, og var herefter flygtet fra stederne ved at brugsstjæle to biler. Herudover havde T også slået ud efter en femte person, dog uden at ramme vedkommende. Anklagemyndigheden nedlagde ved byretten påstand om fængselsstraf, og T påstod frifindelse, da han mente at han var omfattet af straffelovens § 16. Subsidiært påstod T fængselsstraf. T var tidligere straffet flere gange for personfarlig kriminalitet, og mentalundersøgelsen viste at T var omfattet af personkredsen i straffelovens § 69, men mentalundersøgelsen kunne ikke pege på andre foranstaltninger end fængsel som straf. Da T var tidligere straffet, vurderede man i mentalundersøgelsen, at der var nærliggende risiko for at T ville begå ligesådan kriminalitet i fremtiden, hvorfor forvaring var at foretrække. Retten i Helsingør kendte den 12. oktober 2017 T skyldig i manddrab og forsøg på manddrab, og straffen blev fastsat til 16 års fængsel. I vurderingen indgik, at overfaldet *”tilsyneladende skete uden anledning hertil”*, og at T medbragte hammeren efter det første overfald, for således at kunne overfalde endnu flere.¹¹⁵ Anklagemyndigheden ankede dommen med påstand om skærkelse, principalt fængsel på livstid og subsidiært forvaring. Østre Landsret fandt efter en samlet vurdering at den begåede kriminalitet var af sådan en beskaffenhed, at T udgjorde en fare for andres liv, legeme og helbred, og at der var risiko for ligesådan kriminalitet i fremtiden, hvorfor betingelserne for forvaring fandtes at være opfyldt. Herefter blev T idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1.

U 2018.1843 Ø

27-årige T havde den 6. december 2016, efter at have stjålet en pistol fra en skytteforening, skudt og dræbt en tjenestegørende polititjenestemand. T var tidligere straffet efter straffelovens § 119, og for ulovlig besiddelse af våben efter våbenloven, og for retten nedlagde Anklagemyndigheden principal påstand om fængsel i 16 år, og subsidiært forvaring. T fandtes efter en mentalundersøgelse ikke at være omfattet af straffelovens § 16, men derimod at være omfattet af straffelovens § 69, og anden behandling end straf fandtes ikke at være anvendelig. Dog vurderede mentalundersøgelsen at

¹¹⁵ TfK 2018.1313

forvaring var at foretrække, da T fandtes at udgøre en nærliggende fare for andre. Mentalerklæringen udtalte at *"der er manglende evne til at føle skyld eller lade sig påvirke af erfaringer inklusiv straf"*.¹¹⁶ T's tilstand vurderes herudover at være *"kronisk og behandlingsresistent"*.¹¹⁷ Retten i Glostrup dømte den 15. september 2017 T til forvaring, dog med dissens, hvor otte voterende voterede for forvaring, hvorimod fire voterede for 16 års fængsel. Ved vurderingen lagde retten vægt på at T's tilstand var *"kronisk og behandlingsresistent"*, hvorfor retten anså den fare som T frembød, for at være varig.¹¹⁸ T ankede dommen til landsretten med påstand om formildelse, som stadfæstede byrettens dom. Ved vurderingen heraf, lagde Østre Landsret vægt på at forvaring ansås at være nødvendig frem for fængsel, da T udgjorde en nærliggende fare for andres liv, legeme og frihed, og at denne tilstand vurderedes at være permanent. Byrettens dom blev herefter stadfæstet, og T blev herefter idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1.

U 2007.2399 H

T havde gentagende gange udsat sin samlever S for vold af særlig rå og brutal karakter, heriblandt for at have hældt kogende vand over hende og stukket hende i brystkassen. Anklagemyndigheden nedlagde ved Østre Landsret påstand om forvaring. T var af betydning for sagen tidligere straffet. Mentalundersøgelsen viste, at T udviste tegn på demens, og havde en *"impulsstyret aggressiv adfærd"*.¹¹⁹ T fandtes ikke at være sindssyg i gerningsøjeblikket, hvorfor T ikke var omfattet af personkredsen i straffelovens § 16. T var beruset i betydelig grad i gerningsøjeblikket, men mentalundersøgelsen viste, at der ikke var tale om en patologisk rustilstand. T fandtes at være omfattet af personkredsen i straffelovens § 69, men man fandt ikke anden sanktion end straf at være formålstjenelig. Mentalundersøgelsen udviste betydelig usikkerhed omkring eventuel idømmelse af forvaring, og sagen blev fremlagt for Retslægerådet, som fandt at T udgjorde en nærliggende fare for andres liv og legeme, hvorfor T burde idømmes forvaring. På baggrund af dette valgte landsretten at idømme T forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. Dommen blev af T anket til Højesteret med påstand om formildelse til tidsbestemt straf. To dommere voterede for at fastsætte straffen til 1 år og 6 måneder, og tre dommere voterede for at stadfæste landsrettens dom med samme begrundelse som landsretten. Højesteret stadfæstede Østre Landsrets dom, og idømte T forvaring.

¹¹⁶ U 2018.1843 Ø

¹¹⁷ U 2018.1843 Ø

¹¹⁸ U 2018.1843 Ø

¹¹⁹ U 2007.2399 H

U 2004.2154 H

Den 39-årige T havde, med forsæt til omfattende skader, den 8. april 2001 sat ild til en sparekasse, hvorefter der skete skade for 13-14 millioner. Ved Østre Landsret nedlagde Anklagemyndigheden påstand om forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. T var af betydning for sagen tidligere dømt, og udtalte i forbindelse med mentalundersøgelsen at han ønskede et liv i fængsel, og at hvis denne forbrydelse ikke var tilstrækkelig, så ville han sætte ild til Christiansborg næste gang. T var tidligere straffet for ligesartet personfarlig kriminalitet som vold, røveri og brandstiftelse. T blev ikke fundet at være omfattet af straffelovens § 16, men blev fundet at være omfattet af straffelovens § 69, og forvaring efter straffelovens § 70 var at foretrække. Der blev udarbejdet en supplerende mentalundersøgelse, som fastslog at T i gerningsøjeblikket var påvirket af hash, men at dette ikke havde medført en patologisk rus. Også denne mentalundersøgelse anbefalede forvaring som sanktion. Ved afgørelsen lagde landsretten bl.a. vægt på at T *"lidt mere end en måned efter at været blevet løsladt fra fængsel efter afsoning af en dom for blandt andet brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, på ny har begået brandstiftelse denne gang efter straffelovens § 180"*.¹²⁰ Herudover lagde landsretten vægt på at to mentalerklæringer begge udtalte at T udgjorde sådan en fare for andre, at forvaring ansås for at være den sanktion, der var mest formålstjenelig. T blev herefter idømt forvaring. T ankede dommen til Højesteret med påstand om tidsbestemt straf. Tre af Højesterets dommere voterede for stadfæstelse med samme begrundelse som landsretten, og to af Højesterets dommere voterede for en fængselsstraf på 5 år. Herefter blev landsrettens dom stadfæstet, og T blev idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1.

3. 6. Analyse af retspraksis – Straffelovens § 70, stk. 1

Ovenfor ses en gennemgang af domme, hvor gerningsmanden er idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. Gennemgående ses at gerningsmanden i intet tilfælde fandtes at være omfattet af straffelovens § 16, og derfor ikke er fundet at være sindssyg i gerningsøjeblikket. Dog fandtes samtlige gerningsmænd at være omfattet af personkredsen i straffelovens § 69, og derved kan karakteriseres som generelt *"karakterafvigende"* på forskellige måder, dog uden at være psykisk syg i sådan en grad, at gerningsmanden er omfattet af straffelovens § 16.

¹²⁰ U 2004.2154 H

I alle fire domme må ”*kriminalitetskravet*” efter § 70, stk. 1, nr. 1 anses for at være opfyldt, da der i samtlige domme er tale om personfarlig kriminalitet i form af drab, grov vold, og brandstiftelse.

I alle domme var gerningsmanden også af betydning for sagen tidligere straffet. At gerningsmanden er ”*af betydning for sagen straffet*” betyder, at gerningsmanden tidligere har begået ligeartet kriminalitet, der i dette tilfælde er personfarlig kriminalitet. I dommene Tfk 2018.1313, U 2018.1843Ø og U 2007.2399 H var gerningsmanden tidligere blevet dømt for ligeartet personfarlig kriminalitet i form af vold. I U 2004.2154 H var gerningsmanden tidligere dømt for personfarlig kriminalitet i form af brandstiftelse, røveri og vold. Efter straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2 er en af betingelserne for at idømme forvaring, at gerningsmanden ”*frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed*”, hvilket også er begrundet i eventuel tidligere kriminalitet.¹²¹ Ud over eventuel tidligere kriminalitet, fremgår det direkte af straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2 at den aktuelle kriminalitet og grovheden af denne sammenholdt med gerningsmandens person er af grundlæggende betydning for om denne gerningsmand kan blive idømt forvaring. Da samtlige gerningsmænd netop tidligere var dømt for ligeartet personfarlig kriminalitet, kan det heraf udledes at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 ikke ses anvendt i førstegangstilfælde, men anvendes i gentagelsestilfælde, hvor gerningsmanden er tidligere dømt for ligeartet kriminalitet. Ud fra dette kan det konkluderes at forvaring anvendes navnlig når gerningsmanden er tidligere straffet for ligeartet personfarlig kriminalitet flere gange, og hvor den aktuelle kriminalitet også er af grov, personfarlig karakter, og gerningsmanden derfor anses for at udgøre en ”*nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed*”.¹²²

Forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 ses ikke af den ovenfor gennemgåede retspraksis anvendt ved førstegangstilfælde, hvilket kan være begrundet i at fængselsstraf typisk anvendes ved førstegangstilfælde. ”*Farlighedskriteriet*” efter straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2 er nemlig betinget af at gerningsmanden udgør en fare for andre på baggrund af den nu begåede kriminalitet sammenholdt med tidligere kriminalitet og gerningsmandens person, hvilket må siges at være tilfældet i den gennemgåede retspraksis.

Den sidste betingelse for at anvende forvaring er, at forvaring findes at være at påkrævet for at forebygge denne aktuelle fare, som gerningsmanden udgør, altså en ”*nødvendighedsbetingelse*”. Er gerningsmanden tidligere dømt for ligeartet personfarlig kriminalitet, og har denne straf været en

¹²¹ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2

¹²² Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2

fængselsstraf, hvilket det må formodes at have været, da forvaring typisk ikke bliver anvendt ved førstegangstilfælde, er ligeartet kriminalitet i fremtiden netop ikke forebygget ved den pågældende fængselsstraf, hvis gerningsmanden på ny begår ligeartet kriminalitet. Har gerningsmanden efter en udstået fængselsstraf begået ligeartet kriminalitet, kan forvaring netop være relevant, da forvaring er tidsubestemt.

Sammenfattende kan det konkluderes ud fra den gennemgåede retspraksis, at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 kun er blevet anvendt overfor gerningsmænd der flere gange tidligere er blevet idømt ligeartet personfarlig kriminalitet, og at der derfor ikke er anvendt forvaring overfor en gerningsmand der har begået personfarlig kriminalitet i førstegangstilfælde. Dette harmonerer med betingelsen i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2, hvoraf det fremgår at gerningsmandens personlige forhold, og herunder tidligere kriminalitet kan have indflydelse på fastsættelse af straffen. Herudover er alle gerningsmænd blevet dømt for grov personfarlig kriminalitet, hvilket også stemmer overens med betingelsen i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 1. Hertil er forvaring anbefalet i alle fire sager i stedet for almindelig fængselsdom, hvorfor kravet i § 70, stk. 1, nr. 3 også er opfyldt i alle de gennemgåede domme.

3. 7. Retspraksis – Straffelovens § 70, stk. 2

U 2010.299 Ø

T var tiltalt for at have frihedsberøvet og befølt den kun 5-årige F, og for at have været i besiddelse af børnepornografisk materiale. Anklagemyndigheden nedlagde ved Odense Ret den 9. juni 2009 påstand om forvaring, og T påstod frifindelse. T var fem gange tidligere dømt for pædofil sædelighedskriminalitet, og fandtes efter en observation at være omfattet af straffelovens § 69. Dog kunne mentalerklæringen ikke påpege anden foranstaltning efter straffelovens § 68, og forvaring efter straffelovens § 70 fandtes at være en nødvendig foranstaltning overfor tiltalte T. I mentalundersøgelsen fremgik det at tiltalte *”er ikke i stand til at frembyde handlingsstrategier eller afledningsmanøvre til at forebygge de sædelighedskriminelle tilbagefald, og han er ikke påvirkelig af straf i et sådant omfang, at han integrerer den negative erfaring fra straf i modforestillinger til at forebygge sædelighedskriminelt tilbagefald.”*¹²³ Mentalerklæringen blev forelagt Retslægerådet, som udtalte at T var omfattet af straffelovens § 69, og at de fandt at forvaring var at foretrække som foranstaltning. Byretten udtalte ved domsafsigelsen at *”efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet, og indholdet af mentalerklæringen og Retslægerådets udtalelse lægger retten til grund, at tiltalte frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og at anvendelse af forvaring i stedet for fængsel er påkrævet for at forebygge denne fare.”*¹²⁴ Byretten fandt herefter T skyldig i at have frihedsberøvet F, ligesom at T havde forgrebet sig på hende. T blev også fundet skyldig i at have været i besiddelse af børnepornografisk materiale. T blev herefter idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 og 2. Dommen blev af T anket til Østre Landsret med påstand om fængselsstraf. Anklagemyndigheden påstod stadfæstelse, og Østre Landsret valgte herefter at stadfæste byrettens dom, sådan at T blev idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2.

U 2017.2558 H

I denne sag var T tiltalt for over en periode på 7 måneder at have overfaldet og frihedsberøvet 5 kvinder, og herefter voldtaget eller forsøgt at voldtage dem. Ved Københavns byret den 21. oktober 2015 påstod Anklagemyndigheden forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, og T påstod frifindelse, subsidiært den mildeste dom, som retten kunne give. Tiltalte T var ikke af betydning for sagen

¹²³ U 2010.299 Ø

¹²⁴ U 2010.299 Ø

tidligere straffet, og fandtes ikke at være sindssyg i gerningsøjeblikket. T fandtes derimod at være omfattet af straffelovens § 69, dog sådan at man ikke kunne påpege anden foranstaltning end fængsel. Ved udarbejdelsen af mentalundersøgelsen fandtes forvaring at være en nødvendig sanktion overfor T. T blev herefter fundet skyldig i den rejste tiltale, og flertallet i byretten fandt at T skulle idømmes forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. T blev herefter idømt forvaring ved Københavns byret. Dommen blev af T anket til Østre landsret med påstand om frifindelse, og subsidiært tidsbestemt fængselsstraf. Ved Østre landsret fandt 17 voterende at forvaring var en rigtig sanktion, hvorimod én voterende fandt at 8 års fængsel var tilstrækkeligt. Københavns byrets dom blev herefter stadfæstet i overensstemmelse med stemmeflertallet. Dommen blev herefter af T anket til Højesteret med påstand om formildelse. Højesteret udtaler i begrundelsen at *”sagens hovedspørgsmål er, om betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, for at dømme T til forvaring er opfyldt. Han er ikke tidligere dømt for seksualforbrydelser, men er i 2010 straffet med fængsel i 6 måneder for bl.a. vold af særlig rå og brutal karakter og for frihedsberøvelse.”*¹²⁵ Højesteret udtalte yderligere i begrundelsen at *”det fremgår af forarbejderne til § 70, stk. 2, at det »ikke [skal] være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.« Højesteret finder, at disse bemærkninger må forstås sådan, at det i sager, hvor den tiltalte ikke tidligere er dømt for en alvorlig seksualforbrydelse, må kræves, at de begåede forhold og oplysningerne om tiltaltes person i særlig høj grad giver grundlag for at antage, at der er en risiko for gentagelse, som gør forvaring påkrævet.”*¹²⁶ Højesteret fandt herefter at kriminalitetskravet i straffelovens § 70, stk. 2 var opfyldt, og T blev herefter idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2.

U 2017.2531 H

Tiltalte T var i byretten tiltalt for at være i besiddelse af børnepornografisk materiale, ligesom T var tiltalt for anden kønslig omgang end samleje med børn under 12 år. T var ikke tidligere straffet for seksualforbrydelser, men var tidligere straffet for vold. Anklagemyndigheden nedlagde påstand om forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. Mentalundersøgelsen viste, at T ikke var sindssyg i gerningsøjeblikket, og derfor ikke var omfattet af straffelovens § 16. T fandtes derimod at være omfattet af straffelovens § 69, og forvaring fandtes at være en nødvendig sanktion. Retslægerådet udtalte sig i sagen, og fandt at T var omfattet af straffelovens § 69, og at T udgjorde en så nærliggende

¹²⁵ U 2017.2558 H

¹²⁶ U 2017.2558 H

fare for andres liv og legeme, at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 fandtes påkrævet for at forebygge denne fare. Ved byretten voterede to voterende for at idømme T en fængselsstraf, da de ikke fandt at der var tilstrækkeligt grundlag for at idømme T forvaring. En voterende fandt at betingelserne for at idømme T forvaring var opfyldt. Efter en samlet votering blev T herefter idømt 6 års fængsel, og derved blev der truffet afgørelse efter stemmeflertallet. Dommen blev af Anklagemyndigheden anket til Vestre Landsret med påstand om forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. Vestre Landsret fandt det ikke tilstrækkeligt begrundet at betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2 var opfyldt, da T ikke selv havde medvirket til de groveste af overgrebene, men alene havde medvirket med tilskyndelse. Hertil lagde Vestre Landsret vægt på at T ikke tidligere var dømt for seksualforbrydelser. T blev herefter idømt 7 års fængsel. Anklagemyndigheden ankede herefter dommen til Højesteret med påstand om forvaring, og subsidiært fængsel i 8 år. Højesteret udtalte i sin begrundelse at *”på baggrund af omfanget, karakteren og grovheden af de begåede seksualforbrydelser sammenholdt med oplysningerne om T's person, herunder Retslægerådets udtalelse, finder Højesteret, at også betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 og 3, er opfyldt.”*¹²⁷ T blev herefter idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2.

U 2018.2729 H

I denne sag var tiltalte T ved byretten i Nykøbing Falster tiltalt for vold, trusler og for to gange at have tiltvunget sig samleje med sin samleverske. Tiltalte var tidligere straffet for ligeartet kriminalitet i form af vold og voldtægt, og fandtes ved mentalundersøgelsen at være omfattet af straffelovens § 69. Mentalundersøgelsen blev forelagt Retslægerådet, som udtalte at forvaring efter straffelovens § 70 fandtes at være en nødvendig foranstaltning. T blev herefter for retten ved Nykøbing Falster idømt forvaring. T ankede dommen til Østre Landsret med påstand om frifindelse, og subsidiært formildelse. Østre Landsret valgte at stadfæste byrettens dom, og T blev herefter idømt forvaring. T ankede herefter dommen til Højesteret med påstand om en fængselsstraf på ikke over 3 år. Højesteret fandt på baggrund af den begåede kriminalitet, sammenholdt med den tidligere begåede kriminalitet og T's personlighed, at betingelserne for at idømme T forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 var opfyldt. Højesteret stadfæstede herefter Østre Landsrets dom, og T blev idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2.

¹²⁷ U 2017.2531 H

U 1997.154 H

T var tiltalt for at have frihedsberøvet den 10-årige F, hvorefter han havde voldtaget hende, og herefter havde efterladt F i hjælpeløs tilstand lænket til et træ. Anklagemyndigheden påstod ved Østre Landsret forvaring efter straffelovens § 70, og T påstod almindelig fængselsstraf. T var af betydning for sagen tidligere straffet for ligeartet kriminalitet i to tilfælde, da T i 1989 og i 1991 var dømt for voldtægt, og fandtes ikke at være påvirket af rusmidler i gerningsøjeblikket. Mentalundersøgelsen viste at T ikke var sindssyg i gerningsøjeblikket, hvorfor T ikke var omfattet af straffelovens § 16, men derimod var omfattet af straffelovens § 69. Dog kunne mentalundersøgelsen ikke vise til anden straf end fængsel, som ville være mere formålstjenelig end fængsel. Da T vurderedes at udgøre en nærliggende fare for ligeartet kriminalitet i fremtiden, fandtes forvaring at være nødvendig som sanktion. T blev herefter ved Østre Landsret idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. T ankede herefter dommen til Højesteret, som stadfæstede Østre Landsrets dom, således at T blev idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1.¹²⁸

3. 8. Analyse af retspraksis – Straffelovens § 70, stk. 2

Ovenfor er der gennemgået fire domme, hvor gerningsmanden er idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2. Dommen U 1997.154 H er medtaget i dette afsnit selvom der blev afsagt dom om forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1. Indholdet af afgørelsen er så relevant for problematikken angående straffelovens § 70, stk. 2, at denne afgørelse medtaget her. Dommen gav i øvrigt også anledning til straffelovsændringen i 1997.¹²⁹

I tre af de ovenfor gennemgåede sager var gerningsmanden tidligere dømt for ligeartet kriminalitet i form af voldtægt og andre seksualforbrydelser, og i to af sagerne var gerningsmanden ikke tidligere dømt af betydning for sagen.¹³⁰ Dette er især interessant, da det fraviger udgangspunktet efter straffelovens § 70, stk. 1, som er gennemgået ovenfor, hvoraf det fremgik at alle gerningsmændene i sagerne var tidligere dømt for ligeartet kriminalitet. Når forvaring idømmes efter straffelovens § 70, stk. 2 er udgangspunktet altså ikke det samme som efter § 70, stk. 1. Af forarbejderne til loven fremgår det af justitsministeriets overvejelser, at *”efter Justitsministeriets opfattelse er der behov for en*

¹²⁸ Da gerningstidspunktet lå tilbage i 1996, og derved inden straffelovændringen i 1997, bliver gerningsmanden dømt efter den lov, der var gældende på gerningstidspunktet, jf. straffelovens § 3. Denne sag var formentlig omfattet af straffelovens § 70, stk. 2 i dag.

¹²⁹ Jørn Vestergaard, Strafferetlige Sanktioner, s. 152

¹³⁰ I U 2017.2531 H var gerningsmanden ikke tidligere dømt for seksualforbrydelser, men derimod for vold

*forstærket indsats mod seksualforbrydelser, herunder navnlig seksualforbrydelser mod børn.*¹³¹ Hertil fremgår det også af lovens motiver, at forvaring efter lovændringen i 1997 skal anvendes i ”*lidt videre omfang end hidtil*”.¹³² Resultatet af den gennemgåede retspraksis må vurderes at afspejle udvidelsen i anvendelsen af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, sådan at der efter straffelovens § 70, stk. 2 også kan idømmes forvaring i førstegangstilfælde.

Af forarbejderne til straffeloven af 1997 fremgår statistik over sanktioner overfor gerningsmænd, der har overtrådt bestemmelser i straffeloven for første gang, såkaldte førstegangsovertrædelser. Af forarbejderne fremgår, at ved førstegangsdomme for grove seksualforbrydelser blev 88% idømt fængselsstraf, 11% blev dømt til anbringelse eller idømt behandlingsdom, og kun 0,1% blev idømt forvaring.¹³³ Udvidelsen af anvendelsen af forvaring kan formenligt resultere i at anvendelsen af fængselsstraf vil blive formindsket væsentligt, og anvendelsen af forvaring kan forventes at stige tilsvarende ved førstegangsovertrædelser.

I alle sagerne er betingelsen efter straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1 om alvorlig seksualforbrydelse opfyldt, da der i alle sagerne er tale om personfarlig kriminalitet i form af ”*voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse*”.¹³⁴ I U 2010.299 Ø, U 2018.2729 H og U 1997.154 H var gerningsmanden tidligere dømt for lignende kriminalitet, hvorimod gerningsmanden i U 2017.2558 H og i U 2017.2531 H ikke var tidligere straffet for lignende kriminalitet. Den anden betingelse for anvendelsen af forvaring findes i § 70, stk. 2, nr. 2, hvorefter gerningsmanden skal udgøre en risiko for fare for andre på baggrund af den aktuelle kriminalitet sammenholdt med gerningsmandens person, og herunder eventuel tidligere kriminalitet. Denne betingelse må anses for at være opfyldt i alle sagerne, da den aktuelle kriminalitet er af sådan en grov karakter, sammenholdt men risikoen for fare.

I U 2017.2558 H havde gerningsmanden over en periode på 7 måneder overfaldet flere kvinder, og i forbindelse med at tiltalte T i landsretten blev idømt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, og herefter ankede dommen til Højesteret, udtalte Højesteret at ”*det fremgår af forarbejderne til § 70, stk. 2, at det »ikke [skal] være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales*

¹³¹ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5112

¹³² FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5112

¹³³ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5112

¹³⁴ Straffelovens § 70, stk. 2, nr. 1

*for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.”*¹³⁵ Ud fra dette kan det udledes, at anvendelsen af forvaring overfor seksualforbrydere kan anvendes i et højere omfang end forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 kan anvendes. Dette følger også af forarbejderne til forvaringsbestemmelsen. I lovens motiver er det anført at *”I dag er det ofte først ved tiltaltes tredje dom for seksualforbrydelser, at anvendelse af forvaring kommer på tale. Fremover bør forvaring kunne komme på tale også ved anden dom, hvor grovheden af den seneste seksualforbrydelse eller antallet af forhold under denne straffesag sammenholdt med oplysninger om tiltaltes aktuelle farlighed taler for en tidsbestemt foranstaltning, hvor der bliver mulighed for ved behandling at modvirke risikoen for gentagelse.”*¹³⁶

I samtlige sager blev gerningsmanden mentalundersøgt, og i alle sager fandtes gerningsmanden at være omfattet af personkredsen i straffelovens § 69. I alle fem domme fandtes forvaring at være at foretrække som foranstaltning overfor gerningsmændene. I U 2010.299 Ø lagde retten vægt på tiltalte T's tidligere kriminalitet og T's person, ligesom retten lagde vægt på mentalerklæringen og retslægerådets udtalelse.¹³⁷ I U 2017.2558 H lagde Højesteret vægt på T's person, Retslægerådets udtalelse, ligesom Højesteret lagde vægt på grovheden og karakteren af forbrydelserne, hvorfor Højesteret fandt at betingelserne for at idømme forvaring var opfyldt.¹³⁸ I U 2017.2531 H lagde Højesteret ligeledes vægt på forbrydelseernes grovhed, T's person og Retslægerådets udtalelser, og Højesteret fandt herefter at betingelserne i straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 og nr. 3 var opfyldt.¹³⁹ I dommen U 2018.2729 H lagde Højesteret ligeledes vægt på T's person, den nu begåede kriminalitet, samt den tidligere begåede kriminalitet, hvorfor Højesteret fandt at betingelserne for at idømme T forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2, nr. 2 og 3 var opfyldt. I dommen U 1997.154 H udtalte Højesteret at på baggrund af den aktuelle kriminalitet sammenholdt med den tidligere begåede kriminalitet samt mentalundersøgelsen, fandtes forvaring at være påkrævet.¹⁴⁰

Ud fra disse afgørelser kan der ses et mønster, og det kan udledes af denne retspraksis at domstolene generelt lægger vægt på de samme momenter ved idømmelsen af forvaring. Domstolene lægger især vægt på tiltaltes person og personlige forhold. Herunder må forstås at domstolene vurderer om tiltalte

¹³⁵ U 2017.2558 H

¹³⁶ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5121

¹³⁷ U 2010.299 Ø

¹³⁸ U 2017.2558 H

¹³⁹ U 2017.2531 H

¹⁴⁰ U 1997.154 H

vurderes at være farlig for andre – ”fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed”– og personlige forhold og adfærd.¹⁴¹ Risikoen for recidiv indgår i dommene U 2010.299 Ø, U 2018.2729 H og U 1997.154 H, og i disse domme var gerningsmanden også tidligere straffet. I U 2017.2531 H og U 2017.2558 H fandtes der at være risiko for ny ligeartet kriminalitet, hvorfor forvaring fandtes at være en nødvendig foranstaltning for at afværge denne fare. I disse domme var gerningsmanden ikke tidligere dømt for kriminalitet af samme art. Da gerningsmanden i U 2017.2531 H og U 2017.2558 H ikke tidligere var dømt, og alligevel blev idømt forvaring, må det antages at være ud fra en klar formodning om at gerningsmanden vil begå ligeartet kriminalitet, og at forvaring er den eneste foranstaltning, der kan afværge denne fare for andre, som gerningsmanden udgør. Motiverne til lovændringen i 1997 omtaler også denne problematik. Ved at anvende forvaring ved førstegangsovertrædelser, må det formodes at forvaring vil blive anvendt i et større omfang end tidligere. Det fremgår af motiverne, at ”*efter den gældende bestemmelse idømmes årligt kun 2-3 personer forvaring. Ændringen af § 70 vil formentlig højst indebære, at yderligere 2-3 personer i gennemsnit årligt dømmes til forvaring.*”¹⁴²

Ændringen af straffeloven i 1997 må således vurderes at have medført en øget anvendelse af forvaring overfor seksualforbrydere, da forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 ses anvendt i højere grad og i videre omfang end forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1.

Ud fra analysen af retspraksis vedrørende straffelovens § 70, stk. 2 kan det konkluderes at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 også kan anvendes i førstegangstilfælde overfor grove seksualforbrydelser, modsat straffelovens § 70, stk. 1, hvor gerningsmanden typisk flere gange tidligere er dømt for ligeartet kriminalitet. Straffelovens § 70, stk. 2 vedrørende forvaring overfor seksualforbrydelser må således anses for at have et større anvendelsesområde end forvaring overfor personfarlig kriminalitet.

3. 9. Ses en udvikling i anvendelsen af forvaring efter 1997?

Tallene er fra Danmarks Statistik, og afgørelsestypen er forvaring. Der er tale om overtrædelser af bestemmelser i straffeloven, og statistikken medtager alle aldre og både mænd og kvinder. Tallene i

¹⁴¹ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 2 og stk. 2, nr. 2

¹⁴² FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5121

tabellen er det antal af forvaringsdomme, som blev idømt det pågældende år.¹⁴³ Tallene fra Danmarks Statistik er vedhæftede som bilag, da det ikke er muligt at indsætte et link med den valgte afgørelsestype, årstal, køn og alder.¹⁴⁴ (Se bilag).

Tabellen viser antallet af forvaringsdomme om året i en periode fra 1990 til 2019. Dette er en lang årerække, men for at have bedst mulighed for at analysere tallene, har jeg valgt at medtage tallene fra før lovændringen, som skete tilbage i 1997, og helt op til 2019 for at anvende alle de tal, der er tilgængelige og aktuelle. Herved kan jeg se hele udviklingen i antallet af forvaringsdomme over årene, og ikke kun anvendelsen af forvaring lige inden og lige efter lovændringen.

Inden lovændringen i 1997, blev der i 1995 og i 1996 hhv. 8 og 7 personer idømt forvaring. Efter lovændringen blev der i årene 1998, 1999 og 2000 hhv. 6, 3 og 3 personer idømt forvaring. Ud fra tallene i tabellen kan der herefter ikke umiddelbart ses en klar stigning i anvendelsen af forvaring i årene efter lovændringen i 1997, men hvis perioden 1990 til 2019 bliver opdelt, kan det være at resultatet viser noget andet.

I perioden inden lovændringen, 1990-1996 blev der i gennemsnit idømt 3,57 personer forvaring om året. I perioden efter lovændringen, nemlig 1998-2019, blev der i gennemsnit idømt 4,9 personer forvaring om året. Dette er en stigning på 37,25 %. I 2013 kom en lovændring, sådan at straffelovens bestemmelser om seksualforbrydelser blev ændret.¹⁴⁵ Dette kan være relevant at overveje i statistikken, hvorfor perioden fra 1998-2013 er relevant at undersøge, ligesom perioden efter lovændringen i 2013 er relevant at undersøge, nemlig perioden fra 2014-2019. I perioden fra 1998-2013 blev der i gennemsnit idømt 3,75 forvaringsdomme om året, og i perioden fra 2014-2019 blev der i gennemsnit 8 personer idømt forvaring om året. Af tabellen fremgår det at året 2015 afviger langt fra gennemsnittet, da 11 domme i 2015 var forvaringsdomme. Der ses således en markant stigning i antallet af forvaringsdomme om året i de seneste år.

Af forarbejderne til 1997-loven fremgår det, at der årligt blev idømt 2-3 forvaringsdomme om året.¹⁴⁶

¹⁴³ <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/domme>

¹⁴⁴ <https://www.statistikbanken.dk/STRAF40> (Link, hvorfra bilag "Danmarks Statistik – Forvaring" er downloadet som Excel ark. Kan ikke indsættes som direkte link, da valgmulighederne skal testes ind manuelt)

¹⁴⁵ L 2013 633

¹⁴⁶ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5113

Samtlige forvaringsdømte i årene fra 1990 til 2019 var mænd. Ingen kvinde blev idømt forvaring i perioden.

Ud fra statistikken kan der udledes en stigning i anvendelsen af forvaring gennem årene, og at denne stigning især er markant efter 2015, der også er året med flest forvaringsdomme.

3. 10. Er udstrækningen af forvaring ændret over årene?

I 2014 udgav Kriminalforsorgen en rapport udarbejdet af institutionschef på Herstedvester Fængsel, Hanne Høegh Rasmussen, med navnet *”Forvaring og udstrækningen heraf – En gennemgang af forvaringssager”*.¹⁴⁷¹⁴⁸ Formålet med denne rapport var at undersøge om der over årene var sket en ændring i udstrækningen af forvaringsdomme, da der ikke fandtes undersøgelser på området, der var udarbejdede for nylig.¹⁴⁹ I rapporten bliver udstrækningen af forvaringsdomme undersøgt gennem årene fra 1990 til 2011. Af forarbejderne til straffeloven af 1997 fremgår det at *”det kan i den forbindelse oplyses, at en opgørelse foretaget i 1994 viste, at den gennemsnitlige faktiske opholdstid for personer idømt forvaring og løsladt siden 1984 var på 7 år og 10 måneder.”*¹⁵⁰ Af rapporten fremgår det at udstrækningen af forvaring i perioden fra 1990 til 2011 er 125,32 måneder, inden en forvaringsindsat kan blive prøveudskrevet.¹⁵¹ Af forarbejderne fremgår det at den gennemsnitlige afsoningsperiode fra 1984 til 1994 er på 7 år og 10 måneder, som svarer til 94 måneder. Af rapporten *”Forvaring og udstrækningen heraf”* fremgår det, at den gennemsnitlige afsoningsperiode fra 1990 til 2011 er 10 år og 8 måneder, hvilket er en stigning på 2 år og 10 måneder, eller en stigning på 31,9 % fra perioden 1984-1994 til 1990-2011. I perioden fra 2007-2011 var den gennemsnitlige afsoningsperiode 14 år og 7 måneder, hvilket svarer til 175,4 måneder.¹⁵² Fra perioden 1984-1994 og til perioden 2007-2011 er afsoningsperioden af en forvaringsdom altså steget med 53,5 %. Herfra kan det udledes, at der er tale om en markant stigning i den gennemsnitlige afsoningsperiode af forvaringsdomme.

¹⁴⁷ <https://www.kriminalforsorgen.dk/steder/herstedvester-faengsel/>

¹⁴⁸ <https://www.kriminalforsorgen.dk/?s=forvaring>

¹⁴⁹ Forvaring og udstrækningen heraf – En gennemgang af forvaringssager i Anstalten ved Herstedvester for perioden 1. januar 1990 til 31. december 2011, s. 2 (Herefter kun “Forvaring og udstrækningen heraf”)

¹⁵⁰ FT 1995-96, Tillæg A, L 259, s. 5110

¹⁵¹ Forvaring og udstrækningen heraf, s. 15

¹⁵² Forvaring og udstrækningen heraf, s. 15

Kapitel 4 – Tidsbestemt fængselsstraf og livstid

4. 1. Tidsbestemt fængselsstraf i dansk lovgivning

De mest almindelige straffe er i dag bøde og fængsel.¹⁵³ For dette speciale er det relevant at undersøge fængselsstraffe og deres anvendelse, og bødestraf vil derfor ikke blive behandlet yderligere i denne afhandling.

En fængselsdom kan både være betinget eller ubetinget, og tidsbestemt eller på livstid. I dag må en fængselsstraf anses for at være en af de mest indgribende straffe, som en gerningsmand kan blive idømt, da livsstraf blev afskaffet ved straffeloven af 1930.¹⁵⁴ I Danmark findes der forskellige former for fængsel og arresthuse. Arresthuse er typisk for varetægtsfængslede, og dermed dem der ikke er dømt endnu, og fængsler er derimod for de dømte.¹⁵⁵ Hertil findes der både åbne og lukkede fængsler, og i nogle tilfælde skal en dømt afsone på en sikret institution eller behandlingsinstitution.¹⁵⁶ Dette afhænger alt af den begåede kriminalitet, og jo farligere en gerningsmand anses for at være, jo strengere skal sanktionen og dennes form være.

En fængselsstraf er typisk tidsbestemt, men i nogle tilfælde kan en gerningsmand også blive idømt fængsel på livstid. Straffelovens § 33 omtaler fængselsstraffene og deres længde, og lyder således:

”Fængsel idømmes på livstid eller på tid, ikke under 7 dage og ikke over 16 år.

Stk. 2. I tilfælde, hvor der er hjemmel til at forhøje den straf, der er foreskrevet for en lovovertrædelse, kan der dog idømmes fængsel indtil 20 år.

Stk. 3. En gerningsmand, der ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført, kan ikke idømmes fængsel på livstid.

Stk. 4. Når fængsel idømmes for kortere tid end 3 måneder, fastsættes straffen i dage, ellers i måneder og år.”¹⁵⁷

¹⁵³ Straffelovens § 31

¹⁵⁴ Vagn Greve, *Straffene*, s. 52

¹⁵⁵ <https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/>

¹⁵⁶ <https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/>

¹⁵⁷ Straffelovens § 33

I dette afsnit vil jeg især fokusere på tidsbestemt fængselsstraf. En tidsbestemt fængselsstraf er en tidsbegrænset sanktion, modsat f.eks. en livstidsdom, der principielt er på livstid. En tidsbestemt fængselsstraf skal minimum være på 7 dage, og derudover kan strafferammen ses i de relevante paragraffer i straffeloven.¹⁵⁸

En længerevarende tidsbestemt fængselsstraf anvendes typisk overfor alvorlige forbrydelser, da straffen afspejler alvoren af den begåede kriminalitet. I nogle tilfælde vil der også opstå tvivl om hvorvidt en gerningsmand skal idømmes en tidsbestemt fængselsstraf eller fængsel på livstid når der er tale om forbrydelser af særlig grov karakter. I dette afsnit vil jeg undersøge hvilke faktorer domstolene vægter, når en gerningsmand bliver idømt en tidsbestemt fængselsstraf. Ved denne vurdering vil det forekomme meget naturligt at veje dette op mod livsvarigt fængsel, da en lang tidsbestemt fængselsstraf ofte er alternativet til fængsel på livstid. Nedenfor vil jeg gennemgå retspraksis, og herefter analysere denne, hvorefter jeg i næste afsnit vil gennemgå livsvarigt fængsel som straf.

4. 2. Retspraksis – Tidsbestemt fængselsstraf

TfK 2009.806

T blev ved Retten i Århus den 18. maj 2009 idømt 16 års fængsel for at have dræbt sin tidligere samlever, S, og deres fælles 1-årige datter ved kvælning, efter at T fik mistanke om at S havde et forhold til en anden mand. Anklagemyndigheden nedlagde påstand om livstid, og tiltalte T erkendte sig skyldig. T fandtes ved mentalerklæringen ikke at være omfattet af straffelovens § 16, men fandtes at være omfattet af personkredsen i straffelovens § 69, dog sådan at fængsel var at foretrække som straf. Risikoen for ligeartet kriminalitet ansås for at være minimal, og denne risiko kunne ikke forebygges ved anvendelsen af forvaring. Ved afgørelsen lagde byretten vægt på at drabene ikke var sket ved forudgående planlægning, og omvendt fandtes der ikke at være formildende omstændigheder efter straffelovens § 82, nr. 5 eller nr. 7. T blev herefter idømt 16 års fængsel. Dommen blev af Anklagemyndigheden anket til landsretten med påstand om strafskærpelse med fængsel på livstid. Her stadfæstede Vestre Landsret byrettens dom, dog med dissens 5-1, hvoraf en voterende udtalte at

¹⁵⁸ Straffelovens § 33

livstid var at foretrække. Landsretten lagde vægt på at der ikke forelå formildende omstændigheder efter straffelovens § 82, nr. 5 nr. 7. T blev herefter idømt 16 års fængsel for dobbeltdrab.

TfK 2011.452

Tiltalte T var i byretten i Herning den 2. december 2010 tiltalt for anden kønslig omgang end samleje af særlig farlig karakter og manddrab, ved at have overfaldet og herefter dræbt F i en kælder. Anklagemyndigheden påstod principalt forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 og stk. 2, og subsidiært fængsel. T var ikke tidligere straffet, og fandtes ikke at være sindssyg i gerningsøjeblikket, men fandtes at være omfattet af personkredsen i straffelovens § 69, men anden sanktion end fængsel fandtes dog ikke at være formålstjenelig. Mentalerklæringen udtalte at *”ved vurdering af risiko for fornyet, ligartet kriminalitet placerer observanden sig i høj risikogruppe, primært på grund af hans særegne personlighed, ringe tilknytningsevne, manglende indsigt og ubekymrethed.”*¹⁵⁹ Retten lagde ved strafudmåling vægt på at F var stærkt beruset under overfaldet, og derfor fandtes at være i en særlig hjælpeløs tilstand. Herudover var der tale om et såkaldt ”fjerndrab”, da T og F ikke kendte hinanden. Byretten fandt T skyldig, og fastsatte straffen til 16 års fængsel. Anklagemyndigheden ankede dommen til landsretten, og påstod skærpelse til forvaring. Vestre Landsret kendte T skyldig med samme begrundelse som byretten, og udtalte i forbindelse hermed, at med en straf på 16 års fængsel fandtes forvaring ikke at være påkrævet. Straffen blev herefter fastsat til 16 års fængsel.

TfK 2017.907/2

Tiltalte T var sygeplejerske, og var tiltalt for flere forhold, herunder tre drab og et forsøg på manddrab, ved at give sine patienter dødelige mængder morfin som led i sit arbejde, hvoraf to af drabene og et forsøg herpå skete samme aften. Ved mentalundersøgelsen fandtes T ikke at være omfattet af straffelovens § 16, men fandtes at være omfattet af personkredsen i straffelovens § 69. T fandtes ved mentalundersøgelsen at være selvoptaget og søgende efter anerkendelse, og Retslægerådet udtalte at T var *”personlighedsmæssigt afvigende med overfladisk emotionel kontakt og nedsat evne til selvindsigt og selverkendelse.”*¹⁶⁰ T blev i byretten i Nykøbing Falster den 24. juni 2016 fundet skyldig, og blev straffet med fængsel på livstid, og mistede samtidig retten til at beskæftige sig som sygeplejerske efter straffelovens § 79 om rettighedsfrakendelse. I Østre Landsret blev T frikendt for manddrab, men fundet skyldig i forsøg på manddrab, da retten ikke fandt det bevist at T alene var

¹⁵⁹ TfK 2011.452

¹⁶⁰ TfK 2017.907/2

skyld i at de tre forurettede afgik ved døden, da der også fandtes at være potentielle konkurrerende dødsårsager. Her dissentierede de voterende, sådan at der var 16 stemmer for at T skulle idømmes 12 års fængsel, og 2 stemmer for at T skulle idømmes 10 års fængsel. Retten lagde vægt på at T i kraft af sit erhverv havde misbrugt sin stilling som sygeplejerske, og havde udnyttet den tillid, som patienterne havde udvist T, og at dette talte for skærpede omstændigheder. Retten udtalte i forbindelse hermed at ”i formildende retning er der navnlig lagt vægt på graden af tiltaltes forsæt.”¹⁶¹ T blev herefter idømt 12 års fængsel for forsøg på manddrab, og mistede retten til at udøve sit erhverv som sygeplejerske.

U 2006.2406 H

Den 17-årige T var ved byretten i Gentofte den 7. oktober 2005 tiltalt for at have dræbt den 18-årige F med kvælertag og knivstik. T var hjemme hos F, og F havde lagt sig til at sove, hvorefter T gik over til F og tog kvælertag om hendes hals, og stak hende, hvorefter F afgik ved døden. Anklagemyndigheden påstod forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1, og subsidiært den længste fængselsstraf en gerningsmand under 18 år kan få. T var ikke tidligere straffet. Mentalundersøgelsen viste at T ikke var sindssyg i gerningsøjeblikket, og derfor ikke var omfattet af straffelovens § 16, men at T var omfattet af persongruppen i straffelovens § 69. Der kunne ikke peges på andre foranstaltninger end fængsel, dog sådan at forvaring fandtes at kunne forebygge den fare, som T udgjorde. Mentalundersøgelsen blev forelagt Retslægerådet, og Retslægerådet udtalte at de ikke var sikre på at der var dokumentation nok, der kunne påvise forvaring som den bedste sanktion. T blev herefter idømt 8 års fængsel. Anklagemyndigheden ankede byrettens dom med påstand om skærpelse med forvaring. Fem voterende fandt at betingelserne for at idømme forvaring var opfyldt, og ville herefter idømme T forvaring, og en voterende lagde vægt på at T ikke tidligere var straffet, hvorfor denne voterede for stadfæstelse af byrettens dom. Uanset at T på gerningstidspunktet var under 18 år, valgte østre landsret at idømme T forvaring. Dommen blev herefter anket af T til Højesteret med påstand om tidsbestemt fængselsstraf. Højesteret fandt at da T ikke var tidligere straffet, og da T på gerningstidspunktet var under 18, ligesom at T ikke udgjorde en nærliggende fare for andre, stadfæstede Højesteret byrettens dom. T blev herefter idømt 8 års fængsel.

¹⁶¹ TfK 2017.907/2

4. 3. Analyse af retspraksis – Tidsbestemt fængselsstraf

I alle ovenfor gennemgåede sager blev gerningsmanden idømt en længerevarende fængselsstraf, og i alle sagerne var der tale om drab og andre forhold udover drab.

I ingen af sagerne fandtes gerningsmanden at være omfattet af persongruppen i straffelovens § 16, hvorimod gerningsmanden i alle fire domme fandtes at være omfattet af straffelovens § 69. Da gerningsmanden er omfattet af personkredsen i straffelovens § 69, kan retten, ”såfremt det findes formålstjeneligt, i stedet for at idømme straf træffe bestemmelse om foranstaltninger som nævnt i § 68, 2. pkt.”¹⁶² I dommene TfK 2009.806, TfK 2017.907/2 og U 2006.2406 H fandt mentalundersøgelsen ikke andre foranstaltninger end fængsel at være nødvendige, hvorimod gerningsmanden i TfK 2011.452 fandtes at være omfattet af straffelovens § 69, men dog sådan at mentalundersøgelsen ikke kunne påpege en anden foranstaltning end fængsel. Herefter fandt mentalundersøgelsen at forvaring var at foretrække som foranstaltning overfor den dømte gerningsmand. I forbindelse hermed udtalte retten i begge instanser, at når straffen var på 16 år, fandtes forvaring ikke at være påkrævet for at forebygge den farlighed, som gerningsmanden udgør.¹⁶³ Dette harmonerer også med Knud Waabens synspunkt, der dog angår livstidsdomme. Knud Waaben anfører i bogen ”Utilregnelighed og Særbehandling – Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner” at ”I sager om grove drabsforbrydelser fraviger domstolene sjældent den praxis at idømme fængsel på livstid, uanset at Retslægerådet har betegnet tiltalte som psykopat og anbefalet forvaring”.¹⁶⁴ Dette må ses støttet af betingelsen i straffelovens § 70, stk. 1, nr. 3 og stk. 2, nr. 3, hvoraf det fremgår at anvendelsen af forvaring skal være påkrævet for at forebygge den aktuelle fare, som gerningsmanden udgør.¹⁶⁵ Er alternativet til forvaring en fængselsstraf på 16 år, så kan gerningsmanden ikke anses for at udgøre en fare for andre, da denne netop skal afsone en meget lang fængselsstraf.

I dommene U 2006.2406 H og TfK 2011.452 var gerningsmanden ikke tidligere straffet, og i TfK 2009.806 og TfK 2017.907/2 fremgår det ikke direkte af teksten, om gerningsmanden er tidligere straffet. Havde gerningsmanden i TfK 2009.806 og TfK 2017.907/2 været tidligere straffet for

¹⁶² Straffelovens § 69

¹⁶³ TfK 2011.452

¹⁶⁴ Knud Waaben, Utilregnelighed og Særbehandling – Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner, s. 87

¹⁶⁵ Straffelovens § 70, stk. 1, nr. 3 og stk. 2, nr. 3

ligeartet kriminalitet, må det formodes at dette var fremgået af dommen, da dette kan være relevant for sanktionen. I alle fire domme blev gerningsmanden idømt en længere fængselsstraf frem for livstid eller forvaring, og dette må vurderes at afspejle den begåede kriminalitet. Da gerningsmanden ikke var tidligere straffet, er der ikke et umiddelbart grundlag for at vurdere om gerningsmanden vil begå ligeartet kriminalitet igen, da der netop er tale om en enkeltstående forbrydelse. Anvendelsen af forvaring er gennemgået i kapitel 3, hvoraf det fremgår at forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 ikke bliver anvendt ved førstegangsovertrædelser af personfarlig kriminalitet, men først bliver anvendt som foranstaltning efter at gerningsmanden har begået ligeartet kriminalitet op til flere gange. I dommen TfK 2009.806 lagde retten vægt på at T uden forudgående planlægning havde dræbt sin tidligere samlever og deres fælles 1-årige datter, hvilket med betydelig vægt må indgå i vurderingen. Forudgående planlægning taler netop imod en oprevet sindstilstand, der er opstået pludseligt, og dette var tilfældet i denne sag. Af denne afgørelse kan det udledes at domstolene lægger vægt på planlægning, da der således er tale om overlagt drab.

I dommen TfK 2017.907/2 blev tiltalte T fundet skyldig i manddrab ved byretten, og blev i byretten idømt fængsel på livstid. Ved anken til landsretten fandt landsretten det ikke bevist at T var skyld i de forurettedes død, da der fandtes at være flere årsager til at de forurettede var afgået ved døden, og at T's anvendelse af morfin og diazepam ikke entydigt kunne konkluderes at være dødeligt alene, hvorfor T blev idømt 12 år for forsøg på manddrab. Tre af hændelserne skete samme aften, hvoraf den sidste skete nogle år forinden. T var ikke dømt herfor, hvorfor T ikke var tidligere straffet. Dette må vurderes at have indflydelse på afgørelsen, da T netop ikke var tidligere straffet, og fandtes at være personlighedsmæssigt afvigende, med en særlig søgen efter anerkendelse, hvilket hun fik i medfør af sit arbejde som sygeplejerske. Landsretten lagde også vægt på tiltaltes grad af forsæt, da hun havde fejlbehandlet patienterne med vilje, men dette med henblik på at få anerkendelse for sit arbejde. Tiltalte havde således ikke haft egentligt forsæt til at begå manddrab, men havde i kraft af sin uddannelse som sygeplejerske, forudsætningerne for at vide at hendes behandling af patienterne var forkert, samtidig med at hun misbrugte den tillid som patienterne havde til hende.

I U 2006.2406 H var der ikke enighed om sanktionen overfor den kun 17-årige gerningsmand, T. Byretten fandt ikke at alle betingelserne for at anvende forvaring var opfyldt, hvorfor byretten idømte T 8 års fængsel. I landsretten fandt domstolen at brutaliteten i det begåede drab var af sådan en beskaffenhed, at T, uanset den unge alder og at T ikke tidligere var straffet, udgjorde sådan en fare

for andre, at forvaring var nødvendigt. Højesteret lagde især vægt på at T ikke var tidligere straffet, og at T kun var 17 år på gerningstidspunktet. Herefter blev byrettens dom stadfæstet, og T blev idømt 8 års fængsel, som dengang var strafmaksimum for en gerningsperson under 18 år.¹⁶⁶ Af denne dom kan det således udledes, at der kan være stor uenighed mellem retsinstanserne, især når der er tale om en ung gerningsmand. Det synes her især at indgå i vurderingen at T var under 18 på gerningstidspunktet, og at T ikke var tidligere straffet.

Af den ovenfor gennemgåede retspraksis kan det udledes at domstolene anvender en lang tidsbestemt fængselsstraf frem for forvaring i sager, hvor der er begået drab samt andre forhold, når gerningsmanden ikke tidligere er straffet. Herudover indgår eventuel planlægning af forbrydelsen, samt forsættet til at begå den aktuelle kriminalitet. Alder indgår også i vurderingen, og det kan udledes fra retspraksis, at så længe den aktuelle straf er tilstrækkelig til at forebygge ligeartet kriminalitet, så er alternativer som forvaring eller livstid ikke nødvendige, da faren er afværget ved den idømte straf.

¹⁶⁶ L 2013 633

4. 4. Livstid i dansk straffelovgivning

Hjemmel til at idømme en gerningsmand livstidsstraf findes kun i nogle enkelte bestemmelser i straffeloven. Fængsel indtil på livstid er for eksempel hjemlet i straffelovens bestemmelser om landsforræderi, forbrydelser mod statsforfatningen, kvalificeret brandstiftelse, kapring af skib eller fly, eller manddrab.¹⁶⁷ Heraf er det formenligt straffelovens § 237 om manddrab, der er mest anvendt, da manddrab er oftere forekommende end de andre forbrydelser. Livstid i Dansk straffelovgivning er i teorien livstid, men i praksis er en straf på livstid ikke nødvendigvis en straf der varer resten af livet. I dansk ret er det nemlig sådan, at justitsministeriet afgør om en dømt kan blive prøveløsladt efter at den dømte har afsonet 12 år af en livstidsstraf.¹⁶⁸ En livstidsdømt kan således først blive prøveløsladt efter at have afsonet 12 år af sin straf. Vælger Justitsministeriet at afvise en prøveløsladelse, har en dømt først krav på domstolsprøvelse efter 14 års afsoning.¹⁶⁹ Begrundelsen for denne regel må vurderes at være fordi en livstidsdømt jo netop skal afsone i særlig lang tid, hvorfor en domstolsprøvelse ikke anses for at være nødvendig før gerningsmanden har afsonet i 14 år.¹⁷⁰

Efter at livsstraffe blev afskaffet i 1930, må fængsel på livstid anses for at være en af de strengeste straffe i dansk ret.¹⁷¹

Da dette kandidatspeciale både beskæftiger sig med forvaring og livstid som straf, forekommer det meget nærliggende at sammenligne disse to strafsanktioner. Ingen af disse foranstaltninger er tidsbestemt, begge foranstaltninger anvendes på gerningsmænd der ikke er psykisk afvigende, men derimod må kategoriseres som ”normale”, og begge straffe er meget indgribende for den enkelte gerningsmand. I nogle sager kan der opstå tvivl omkring hvilken straf en given gerningsmand vil få, og i dette afsnit vil jeg undersøge hvornår en gerningsmand bliver idømt fængsel på livstid.

Nedenfor vil retspraksis, hvor en gerningsmand er idømt livstid for drab, blive gennemgået og herefter analyseret.

¹⁶⁷ Straffelovens §§ 98, 111, 180, 183a og 237

¹⁶⁸ Straffelovens § 41, stk. 1

¹⁶⁹ Straffuldbyrdelseslovens § 112, stk. 6

¹⁷⁰ Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet 2, Sanktionerne, s. 26

¹⁷¹ Vagn Greve, Straffene, s. 52

4. 5. Retspraksis – Livstid

TfK 2019.10

Et eksempel på en afgørelse, hvor tiltalte blev idømt livstid, er TfK 2019.10 Ø. T var tiltalt for manddrab, usømmelig omgang med lig og andet seksuelt forhold end samleje efter at have dræbt og efterfølgende parteret forurettede, F, i sin ubåd. Anklagemyndigheden nedlagde påstand om fængsel på livstid og subsidiært forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 og stk. 2. T var ikke tidligere straffet. Mentalundersøgelsen af T fandt at T ikke var sindssyg på gerningstidspunktet, og dermed ikke var omfattet af straffelovens § 16, men at T var omfattet af persongruppen i straffelovens § 69. Dog kunne der ikke påpeges en mere formålstjenelig straf end fængsel, og retslægerådet fandt forvaring at være den mest passende sanktion. T blev herefter ved Københavns Byrets idømt fængsel på livstid. Byretten lagde ved afgørelsen vægt på at T havde planlagt drabet, ligesom retten lagde vægt på at T havde parteret liget for herefter at smide det i havet. Retten lagde også ved afgørelsen vægt på at der på afdøde fandtes tegn på grov vold forvoldt af T i levende live. Dommen blev af T anket til landsretten med påstand om en mildere, tidsbestemt straf. Østre Landsret stadfæstede byrettens dom med samme begrundelse som byretten, og fandt herudover at der efter straffelovens § 81, nr. 3, nr. 5 og nr. 11 fandtes skærpende omstændigheder.¹⁷² T blev herefter idømt fængsel på livstid.

U 2018.3737 H

T var tidligere dømt for vold og drab, og var nu tiltalt for at have begået et nyt drab samt berigelseskriminalitet og brandstiftelse. Anklagemyndigheden nedlagde ved byretten påstand om fængsel. T fandtes ikke at være omfattet af straffelovens § 16, men var derimod omfattet af straffelovens § 69 grundet sin ”*personlighedsmæssige egenart.*”¹⁷³ Retslægerådet udtalte sig i sagen, og fandt at anvendelsen af forvaring var at foretrække, da T udgjorde en nærliggende fare for andre grundet den tidligere begåede kriminalitet, samt aktuelle kriminalitet. Ved domsafsigelsen udtalte alle voterende at ”*hverken anklagemyndigheden eller tiltalte har påstået tiltalte idømt forvaring. Selvom det efter oplysningerne om tiltaltes tidligere kriminalitet og oplysningerne om tiltaltes personlige forhold i de retspsykiatriske erklæringer er nærliggende, at tiltalte frembyder fare for andres liv, er det henset til den straf, som han kan forventes idømt, heller ikke påkrævet, at han idømmes*

¹⁷² TfK 2019.10

¹⁷³ U 2018.3737 H

forvaring."¹⁷⁴ Fire voterende stemte for at fastsætte straffen til 16 års fængsel, og otte voterende stemte for at fastsætte straffen til fængsel på livstid. Flertallet udtalte at der var tale om et rov mord, ligesom at T tidligere havde begået et ligeartet drab på en kvindelig bekendt. T blev herefter idømt fængsel på livstid. T ankede dommen til landsretten med påstand om frifindelse, subsidiært fængsel på ikke over 14 år, og Anklagemyndigheden påstod stadfæstelse. Landsretten udtalte at de af byretten anførte grunde, samt den voldsomme og brutale udførelse af drabet sammenholdt med at T måtte have planlagt drabet i nogen grad, at dommen stadfæstes. T ankede herefter dommen til Højesteret med påstand om formildelse, og Anklagemyndigheden påstod stadfæstelse. Ved domsafsigelsen udtalte Højesteret *"at straffen for drab i tilfælde af gentagelse som udgangspunkt må fastsættes til fængsel på livstid. I det foreliggende tilfælde er der ikke grundlag for at fravige udgangspunktet om fængsel på livstid, selv om det tidligere begåede drab ligger en del tilbage i tiden."*¹⁷⁵ T blev herefter idømt fængsel på livstid.

TfK 2016.1122/1

Den 67-årige T var tiltalt for at have medbragt et oversavet jagtgevær med i fogedretten og herefter at have skudt sin ekssvigerson, S, og dennes advokat, A, under en samværssag angående T's barnebarn. A og S blev hver ramt af tre skud. A afgik senere ved døden, og S overlevede, selvom dennes liv var i overhængende fare. Anklagemyndigheden nedlagde påstand om fængsel på livstid, og T nedlagde påstand om rettens mildeste dom. T var ikke tidligere straffet, og mentalundersøgelsen fandt ikke at T var omfattet af straffelovens § 16, men var derimod muligvis omfattet af straffelovens § 69. Tiltalte erkendte sig skyldig, og byretten lagde ved afgørelsen vægt på at handlingen var planlagt og velovervejet, og at T havde dræbt en advokat mens denne udførte sit erhverv, ligesom at T havde genladt riflen for at skyde S flere gange. Retten fandt ikke at T's høje alder kunne indgå som en formildende omstændighed, og idømte herefter T fængsel på livstid. T ankede dommen til østre landsret, som stadfæstede byrettens dom, hvorefter T anker dommen til Højesteret, der igen stadfæster byrettens dom med samme begrundelse. T blev herefter idømt fængsel på livstid.

U 1997.1140 H

T var tiltalt for drab på en kvinde og hendes to børn, ved at sætte ild til deres hjem, sådan at kvinden og hendes ene barn brændte inde og kvindens andet barn senere afgik ved døden grundet

¹⁷⁴ U 2018.3737 H

¹⁷⁵ U 2018.3737 H

forbrændinger. T var ikke tidligere straffet, og fandtes i mentalundersøgelsen at muligvis være omfattet af straffelovens § 69. Retslægerådet kunne ikke ved en senere udtalelse udelukke at T var omfattet af straffelovens § 69. T fandtes ikke at være til fare for andres liv og legeme, og T blev herefter ved østre landsret idømt fængsel på livstid. T ankede dommen til Højesteret med påstand om formildelse, og anklagemyndigheden påstod stadfæstelse. Højesteret udtalte i forbindelse med anken at *”under hensyn til forbrydelsens karakter og grovhed – herunder den kynisme, tiltalte har udvist i forbindelse med forbrydelsen – tiltræder Højesteret, at straffen er fastsat som sket.”*¹⁷⁶ T blev herefter idømt fængsel på livstid.

4. 6. Analyse af retspraksis – Livstid

Af den ovenfor gennemgåede retspraksis kan det først udledes, at gerningsmanden i tre ud af fire domme var ikke tidligere straffet. Kun i U 2018.3737 H var gerningsmanden tidligere straffet for ligeartet kriminalitet. I TfK 2019.10, U 2018.3737 H og TfK 2016.1122/1 fandtes gerningsmanden at være omfattet af personkredsen i straffelovens § 69, mens Retslægerådet i U 1997.1140 H ikke kunne udelukke at gerningspersonen var omfattet af personkredsen i straffelovens § 69.

I dommen U 1997.1140 H fandtes T ikke at frembyde en nærliggende fare for andres liv eller legeme, hvoraf det må udledes at T ikke ville begå ligeartet kriminalitet igen. Af denne grund kan det ikke anses for at være relevant at anvende forvaring, da gerningsmanden netop ikke udgør en fare for andre. Dommen TfK 2016.1122/1 tager ikke udtrykkeligt stilling til, om gerningsmanden vurderes til at ville begå ligeartet kriminalitet igen, men udtaler *”at der var tale om en nøje planlagt og velovervejet handling, som havde til formål at likvidere en modpart samt dennes advokat i en verserende samværssag med henblik på definitivt at stoppe sagens gang ved retten og hos myndighederne.”*¹⁷⁷ Fra dette må det udledes, at havde dette ikke været tilfældet, havde gerningsmanden nok aldrig begået sådan en forbrydelse, hvorfor risikoen for ligeartet kriminalitet ikke findes at være stor. Anderledes var det dog i TfK 2019.10. Her havde retten bedt om at der blev taget stilling til, om forvaring kunne anvendes, hvorfor mentalundersøgelsen bliver mere omfattende. Her fandt man at risikoen for at T ville begå ligeartet kriminalitet var høj, og man fandt at forvaring var at foretrække over almindelig fængselsstraf. Ved udmålingen af straffen lagde landsretten især vægt på karakteren af den begåede kriminalitet, og udtalte at *”efter byrettens bevisvurdering må det*

¹⁷⁶ U 1997.1140 H

¹⁷⁷ TfK 2016.1122/1

lægges til grund, at der er tale om en sag af usædvanlig grovhed, og at der i ganske særlig grad foreligger skærpende omstændigheder efter straffelovens § 81, nr. 3, 5 og 11, idet kriminaliteten var særlig planlagt i detaljer, ligesom tiltalte har udvist særlig hensynsløshed i lemlæstelsen af forurettede og også har udnyttet forurettedes værgeløse stilling. Herefter og af de grunde, byretten har anført, tiltræder landsretten, at tiltalte idømmes straf af fængsel på livstid."¹⁷⁸ I dommen U 2018.3737 H fandtes der at være risiko for at T ville begå ligeartet kriminalitet i fremtiden, da T netop havde begået ligeartet kriminalitet før.

I dommene TfK 2019.10 og TfK 2016.1122/1 lagde domstolene vægt på at forbrydelsen var sket med forudgående planlægning, hvilket synes at være et tungtvejende argument for anvendelsen af livstidsstraf frem for en tidsbestemt fængselsstraf. Den gennemgåede retspraksis synes at vise at ved overlagt drab er en lang tidsbestemt fængselsstraf ikke tilstrækkelig straf, da der her udvises en særlig kynisme, hvilket også fremgår af Højesterets bemærkninger til U 1997.1140 H. Dette fremgår også af TfK 2019.10, hvor planlægningen af drabet, og den forudgående tilrettelæggelse er taget med i rettens overvejelser.

I dommen U 2018.3737 H lagde Højesteret vægt på at T tidligere havde begået drab, og udtalte i den forbindelse at drab, når der var tale om gentagelse, som udgangspunkt måtte straffes med fængsel på livstid. I denne sag ses domstolene at lægge vægt på den tidligere begåede kriminalitet, ligesom at landsretten udtaler at T *"på forhånd i hvert fald havde overvejet muligheden for, at A skulle dræbes, ligesom tiltalte i et eller andet omfang havde forberedt og planlagt dette"*.¹⁷⁹

Sammenfattende kan det udledes af den gennemgåede retspraksis, at livstid ikke nødvendigvis anvendes når gerningsmanden er tidligere straffet, men at eventuel forudgående planlægning har meget at sige for udfaldet af sådan en dom, da retten tillægger planlægning stor betydning. Grovheden af den begåede forbrydelse har stor betydning for afgørelsen, og da der i alle sagerne var tale om drab, må dette siges at have stor betydning for udfaldet. I sager hvor gerningsmanden ikke nødvendigvis tidligere er straffet, men stadig har planlagt den begåede kriminalitet, ses livstidsdomme at blive anvendt frem for forvaring.

¹⁷⁸ TfK 2019.10

¹⁷⁹ U 2018.3737 H

Kapitel 5 – Konklusion

Efter gennemgangen af retspraksis kan det konkluderes at anvendelsen af forvaring efter straffelovens § 70, stk. 1 typisk ses når gerningsmanden flere gange tidligere er dømt for ligesået kriminalitet, sammenholdt med den aktuelle farlighed gerningsmanden udgør for andre. Herudover skal betingelserne for at anvende forvaring være opfyldt.

Forvaring efter straffelovens § 70, stk. 2 ses efter gennemgangen af retspraksis anvendt både ved gentagende tilfælde af grove seksualforbrydelser, ligesom forvarings efter straffelovens § 70, stk. 2 ses anvendt ved førstegangsovertrædelse af straffelovens bestemmelser om seksualforbrydelser.

Tidsbestemt fængselsstraf ses typisk anvendt som alternativ til forvaring, når forvaring ikke anses for at være nødvendigt for at forebygge en fare, hvis gerningsmanden bliver idømt tidsbestemt straf. Tidsbestemt fængselsstraf ses således også anvendt i drabssager når der ikke er sket forudgående planlægning, og når gerningsmanden ikke er tidligere straffet.

Fængsel på livstid ses anvendt i alvorlige drabssager hvor der er sket forudgående planlægning. Herudover kan det udledes af retspraksis at gerningsmanden ikke nødvendigvis skal være straffet tidligere, men derimod indgår grovheden af det begåede forhold sammenholdt med eventuel forudgående planlægning. Fængsel på livstid ses således anvendt frem for forvaring i sager hvor gerningsmanden ikke nødvendigvis tidligere er dømt, ligesom grovheden af forbrydelsen og forudgående planlægning har indflydelse på straffen.

Forvaring anvendt på unge under 18 er ikke endnu set anvendt i praksis, men synes ikke at være udelukket, jf. landsrettens præmisser i U 2006.970 Ø. Dog synes ung alder at indgå som en betydelig faktor, da gerningsmanden netop er under 18 år, ligesom at tidligere straffe synes at indgå i vurderingen.

Antallet af forvaringsdomme ses at være steget gennem årene. I perioden fra 1990-1996, og således inden lovændringen i 1997 blev der årligt afsagt 3,57 forvaringsdomme i gennemsnit, og i perioden fra 1998-2019 blev der årligt afsagt 4,9 afgørelser om forvaring i gennemsnit. Dette er en stigning på 37,25 % fra perioden før lovændringen til perioden efter lovændringen i 1997.

Udstrækningen af forvaringsdommene synes også at være steget betydeligt gennem årene. Af forarbejderne til 1997-loven kan det udledes at den gennemsnitlige udstrækning af forvaringsdomme var 7 år og 10 måneder. Af Kriminalforsorgens rapport fremgår det at der i perioden fra 2007-2011 gennemsnitligt blev afsonet 14 år og 7 måneder, hvilket er en stigning på 53,5 %. Der kan således ses en markant udvikling i udstrækningen af forvaringsdomme.

Litteraturliste

Bøger:

- Thomas Elholm m.fl., *Kommenteret Straffelov – Almindelig del*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 11. udgave, 2019
- Jørn Vestergaard, *Strafferetlige Sanktioner*, Gjellerup, 2. udgave, 2017
- Jens Evald og Sten Schaumburg-Muller, *Retsfilosofi, Retsvidenskab og Retskildelære*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 2004
- Knud Waaben, *Strafferettens Almindelige Del II, Sanktionslæren*, Forlaget Thomson, 5. udgave, 2001
- Martin Haug og Jørn Simonsen, *Retslægerådet og Retspraksis*, Thomson Reuters, 1. udgave, 2010
- Gorm Toftegaard Nielsen, *Strafferet 2, Sanktionerne*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 4. udgave, 2014
- Knud Waaben, *Utilregnelighed og Særbehandling – Problemer i den strafferetlige lære om ansvar og sanktioner*, Bianco Lunos Bogtrykkeri, 1968
- Carsten Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 2014
- Vagn Greve, *Straffene*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2. udgave, 2002
- Vagn Greve, *Strafansvar – En oversigt over sanktionerne og strafbetingelserne*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2. udgave, 1984
- Peter Blume, *Juridisk Metodelære*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 5. udgave, 2009

Websites:

- www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/domme
 - o *(Danmarks Statistik om statistik)*
- www.statistikbanken.dk/STRAF40
 - o *(Danmarks Statistiks hjemmeside, hvoraf bilag "Danmarks Statistik – Forvaring" er downloadet som Excel ark, da valgmulighederne skal tastes ind manuelt)*
- www.kriminalforsorgen.dk/steder/herstedvester-faengsel/
- www.kriminalforsorgen.dk/?s=forvaring
- www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/

- www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/

Love, betænkninger og andet:

- Straffeloven
- Retsplejeloven
- Straffuldbyrdelsesloven
- Lov om Retslægerådet
- Straffeloven af 15. april 1930
- Straffeloven af 10. februar 1866
- Betænkning nr. 667/1972 om *De Strafferetlige Særforanstaltninger*
- Betænkning nr. 1196/1990 om *Retslægerådet*
- Betænkning nr. 1534/2012 om *Seksualforbrydelser*
- Rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 om *Psykisk Afvigende Kriminelle*, opdateret 04.02.2020
- *”Forvaring og udstrækningen heraf – En gennemgang af forvaringssager i Anstalten ved Herstedvester for perioden 1. januar 1990 til 31. december 2011”* – Rapport udarbejdet af Kriminalforsorgen
- L 1973 320
- L 1997 274
- L 2013 633
- L 2010.711
- FT 1995-96 Tillæg A, L 259

Domme:

Ugeskrift for Retsvæsen

U 2018.1843 Ø
U 2018.2729 H
U 2018.3737 H
U 2017.2531 H
U 2017.2558 H
U 2012.2297 H
U 2010.299 Ø
U 2007.2399 H
U 2006.970 Ø
U 2006.2406 H
U 2004.2154 H
U 1997.154 H
U 1997.1140 H
U 1975.558 H

Tidsskrift for Kriminalret

TfK 2019.10
TfK 2018.289
TfK 2018.1313
TfK 2017.907/2
TfK 2016.1122/1
TfK 2011.452
TfK 2009.806

Skærmpoint af antal anslag

Ordoptælling

Statistik:

Sider	55
Ord	17.734
Tegn (uden mellemrum)	99.413
Tegn (med mellemrum)	116.996
Afsnit	221
Linjer	1.453

Medtag fodnoter og slutnoter

Luk